

SİNOP BASKINININ FRANSTZ KAMUOYUNA YANSIMALARI ve FRANSTZ FİLOSUNUN KARADENİZ'E GİRİŞİ (1853-1854)*

Eyyub ŞİMŞEK**

Yrd. Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi,
Sabire Yazıcı Fen Edebiyat Fakültesi,
Tarih Bölümü,
E-Posta:
eyyubsimsek@aksaray.edu.tr

Giriş

30 Kasım 1853'te Ruslar tarafından Osmanlı donanmasına yönelik gerçekleştirilen Sinop baskını, Kırım Savaşı'nın şüphesiz en kritik olayıdır. Rusya, bu hamlesiyle üç hedefe birden ulaşmak istemiş ve bunda da başarılı olmuştu. Rusya'nın ilk amacı, Osmanlı Devleti'ne savaşın başında psikolojik olarak kaybetmiş hissini verdimektir. İkincisi, İngiltere ve Fransa'ya açıkça meydan okumaktır.¹ Bir diğer hedefi ise, Rus ordularının başlangıçta Anadolu ve Rumeli cephelerinde kara savaşlarında uğradığı başarısızlığı telafi etmek ve ordusunun moralini yükseltmek için güçlü donanması ile denizde bir zafer kazanmaktır.² 19. yüzyıl Avrupasında yaşanan siyasi ve askeri gelişmeler, Rusya'nın lehine sonuçlanmıştı. Özellikle Napolyon savaşları ve ardından Avrupa'da meydana gelen ihtilallerden en kârlı çıkan devlet Rusya olmuştu.³ Rusya için Sinop baskını Avrupa'nın en büyük gücü olduğunu ilan etmek anlamına geliyordu. Nitekim Çar Nikola'nın, Napolyon'un barış önerisini reddettiği 18 Şubat tarihli mektubunda kullanmış olduğu "...Allah'a ve hakkıma güveniyorum ve Rusya'nın 1812'de yaptığını 1854'te de yapacağına kefilim..."⁴ ifadesi bu kanaatimizi destekler

* Bu makale 2013 yılında KTÜ'de tarafımdan hazırlanan "Kırım Savaşı (1853-1856) ve Osmanlı-Fransız Diplomatik İlişkileri" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

Gönderim Tarihi: 11.05.2017

Kabul Tarihi: 09.06.2017

¹ Fransız basınında bu yönde çıkan haberler için bk. Le Siècle, 19 Aralık 1853: 1-3.

² Özcan, 1999: 102.

³ Monnier, 1977: 4-7.

niteliktedir. 1812 tarihi, hem Osmanlı hem de İngiliz ve Fransız devletlerinin tarihi açısından son derece önemliydi. İngiltere'nin desteklediği Osmanlı Devleti, 1806-1812 savaşında Rusya'ya yenildi. Aynı yıl Rusya, Fransa'yı da yenmeyi başardı. Napolyon, Rusya'ya karşı ağır bir yenilgi alarak Avrupa arenasında önemli bir prestij kaybına uğradı ve o tarihten itibaren Fransız İmparatorluğu düşüşe geçti. Böylece Rusya uzun süredir Osmanlı Devleti'nin ikna edemediği İngiliz ve Fransızları kışkırtarak fitili ateşlemeyi başardı.

Osmanlı Devleti'nin müttefikleri yanına çekmeye çalıştığı bu en yoğun dönemde Fransa tarafında önemli bir gelişme yaşandı. 19 Kasım'da La Cour'un yerine Büyükelçiliğe General Baraguey d'Hilliers atandı.⁵ Osmanlı Devleti'nin Paris elçisi Veli Paşa, Bonapart döneminde Fransız ordusunda önemli görevlerde bulunan bir şahsın İstanbul'a büyükelçi olarak atanmasını Osmanlı Devleti'nin uzun zamandır kendilerinden talep ettiği askeri yardımın kabul edileceğinin bir kanıtı olduğunu gayet iyi bir şekilde tahmin ederek, Bâb-ı Âlî'ye bildirdi.⁶

Kariyeri başarılarla dolu bir generalin İstanbul'a Büyükelçi olarak atanması, Veli Paşa tarafından bu işin bittiği şeklinde yorumlanmaktaydı. Fakat Veli Paşa'nın bu tahmini her ne kadar doğru olsa da Baraguey'in İstanbul'a büyükelçi olarak atanmasında, Fransa'nın Osmanlı Devleti'ne yardım etme düşüncesi kadar İngilizlere karşı daha sıkı bir politika izlemek istemesi de etkili olmuştu. Çünkü General Baraguey'in İstanbul'a gönderilişi, İstanbul'daki İngiliz Büyükelçisi Lord Stratford'un Bâb-ı Âlî nezdindeki nüfuzunu azaltmaya yönelik önemli bir hamleydi.⁷

Kasım ayının ortasında Reşit Paşa, Fransız Büyükelçisine Osmanlı Devleti'nin başarısızlığı durumunda Fransa'nın diplomatik bir girişimde bulunup bulunmayacağını sordu. Bu yönde Reşit Paşa'ya güvence veren Büyükelçi,⁸ Osmanlı donanmasının Karadeniz'e inme hususunda kendisinin üstesinden gelme ısrarının devam edip etmediğini Reşit Paşa'ya sordu.

⁴ "...Ma confiance est en Dieu et mon droit, et la Russie, j'en suis garant, saura se montrer en 1854 ce qu'elle fut en 1812..." Yon, 2004: 82; Türkgeldi, 1987: 332-336; La France et La Russie, Question d'Orient: 11-16; Taylor, 1954: 60.

⁵ Bazancourt, 1856: 25.

⁶ BOA HR.SYS.905-1, lef 35, (23 M 1270/26 Ekim 1853).

⁷ Thouvenel, 1891: 349.

⁸ Fransız Elçisinin bu diyalogu ülkesinin Dışişleri Bakanına yazarken kullandığı ifade ise oldukça ilginçtir.

Zira alınan bilgilere göre Trabzon ve Sinop limanları arasında bulunan bir Rus filosu iki şehir arasındaki iletişimi kesmişti.⁹

O günlerde Osmanlı Devleti'nin Rusya'ya savaş ilan etmesinin akabinde Beşike Körfezi'nde bulunan müttefik donanması İstanbul'a davet edilmiş ve bu donanma Haliç'e demirlemişti. Mamafih, Karadeniz'e açılma konusuna gelince, her iki devlet de olayı yavaştan almakta ısrarcıydılar. Buna karşın, Osmanlı Devleti, İstanbul ve Karadeniz'e kıyısı olan liman şehirlerini ve burada asker sevki ile meşgul olan gemilerini koruma altına almak zorundaydı. Anadolu ordusuna Batum üzerinden gönderilen sevkîyatın güvenliğini sağlamak üzere Meclis-i Mahsusâ toplandı. Buradan çıkan karar, Fransız Amiral Hamelin'in tereddütlerinin Osmanlı yetkililerince de paylaşıldığını göstermekteydi. Zira kış mevsimi dolayısıyla Karadeniz'e bir donanma göndermenin zor olacağı fikri kabul görüp; bunun yerine kılavuz ve karakol hizmeti için bir filonun Karadeniz'e açılması ve hava şartlarının kötüleşmesi durumunda Sinop Limanı'na sığınması kararlaştırıldı.¹⁰

Karadeniz'de gittikçe artan Rus tehlikesine karşı tedbir almak gayesiyle Bahriye meclisinde yapılan görüşmelerde, Bolu-Kastamonu hududundaki Amasra ile İnceburun sularında gezerek sahilin emniyetini sağlamak ve ayrıca Batum'a mühimmat-ı harbiye sevk edecek olan Patrona Mustafa Paşa filosunu himaye etmek üzere Patrona Osman Paşa ile Riyale Hüseyin Paşa kumandasında bir filonun teşkiline karara verildi. Bu karar gereğince teşkil edilen 10 gemiden müteşekkil filo 5 Kasım günü boğazdan ayrılıp Karadeniz'e açılacaktır. Bir süre karakol görevini yürüten filo, yakalandığı şiddetli bir fırtına sebebiyle ağır hasara uğradığından emir gereğince dağılık ve perişan bir vaziyette 13 Kasım'dan itibaren Sinop Limanına gelip demirleyecektir. Sonradan iki geminin eklenmesi ile sayısı 12'ye çıkan bu gemileri düşman saldırısına açık bu limandan aldirmek üzere bazı faaliyetlerde bulunulmuşsa da bu mümkün olmamıştı.¹¹

“...Ben de resmi bir şekilde sık sık sizin yaptığınız gibi güven tazeleminin gerekli olduğu kanısına vardım...”
AMAEF, Paris, CPT, 317, Baraguey d'Hilliers'den Drouyn de Lhuys'a, 15 Kasım 1853: 45-47.

⁹ AMAEF, Paris, CPT, 317, Baraguey d'Hilliers'den Drouyn de Lhuys'a, 15 Kasım 1853: 45-47.

¹⁰ Keleş, 2009: 122, Özcan: 100-101.

¹¹ Özcan, 2008: 55-58.

Osmanlı filosunun denize açıldığı sırada bir Rus filosu da Karadeniz'deydi. Hatta 22 Kasım 1853'te Samsun'dan yola çıkan bir ulak, İngiltere'nin İstanbul Büyükelçisi Lord Stratford'a bu Rus filosunun Sinop civarlarında gezindiğine dair haberi içeren mektubu ulaştırmıştı.¹²

Maiyetindeki ağır harp gemileri ile bozuk hava şartlarına rağmen Karadeniz'deki devriye gezisine devam eden Rus Amirali Nahimof, bir Avusturya posta vapurundan Türk filosunun Sinop'ta bulunduğunu öğrenmişti. Birkaç kere Sinop'a yaklaşarak keşifte bulunan Nahimof, Rusya'dan istediği yardımcı gemilerin gelmesini müteakip 30 Kasım sabahı havanın sisli olmasından da istifade ederek filoya baskın düzenledi. Bu kanlı muharebe, her yönüyle üstün vaziyette bulunan Rus filosunun üstünlüğü ile neticelendi. Bununla beraber Sinop Limanı ve Rus denizcileri, Türk bahriye mensuplarının bu elverişsiz şartlar içinde verdiği kahramanca mücadeleye şahit oldular. Çatışmada 11 Türk gemisi tamamen tahrip edilirken Taif adlı Türk buharlı gemisi kuşatmayı yararak kurtulmayı ve hasarlı bir şekilde İstanbul'a ulaşmayı başardı.¹³

Baskın sırasında Türk donanmasında önemli miktarda insan kaybı olmuştur. Bunda Rusların batan gemilerden denize dökülen asker üzerine top atışı yapmaları ve yakıcı maddeler atmaları etkili olmuştur. Limanda demirli olan Türk filosunda resmi kayda göre, kaptan, zabit, asker, gemi personeli ve diğerleri olmak üzere toplam 2.989 kişi bulunuyordu. Kurtulmayı başaran asker sayısı 958 (125'i esir)dir. Bazı askerlerin de karaya çıkıp etrafa dağıldığı dikkate alındığında şehit düşenlerin sayısı tam olarak hesaplanamasa da 2.000 e yakın kişinin öldüğünü ifade etmek mümkündür.¹⁴

Türk gemilerini devre dışı bırakan Rus topları, bu defa şehrin Müslüman mahallesini hedef seçtiğinden şehirde de önemli tahribat meydana gelmiştir. Top atışından kurtulmak için Müslümanlar erkenden mahalleyi boşalttığından ölen sayısı 5 olmuşken, 7 mescid, 2 mektep, 247 ev ve 170 dükkân yanmıştır. Bir kayda göre de 259 ev, 224 dükkândır. Bu arada

¹² Kinglake, 1864: 34-35.

¹³ Özcan, 2008: 65 vd.

¹⁴ Özcan, 2008: 82-83.

Hristiyanlardan 16 kişi ölmüş, 50 dükkân ve 50 civarında ev tahribat görmüştür.¹⁵

Sinop'ta yaşanan bu facia hem Osmanlı, hem de Avrupa kamuoyunda büyük bir tepkiye neden oldu. Sinop baskınının öğrenen Bâb-ı Âlî, derhal müttefik filolarına tekrar Karadeniz'e girmeleri konusunda resmi bir çağrıda bulundu. Bu çağrıya cevabında Baraguey, hem Napolyon'un hem de İngiltere Kraliçesi'nin Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü savduklarını ve Büyükdere'de bulunan müttefik donanmalarının şu an için yeterli bir tedbir olduğunu belirtti. Ayrıca müttefikler adına, Rusya'nın Boğaziçi tehdit etmesi ya da Osmanlı toprağına çıkarma yapma girişiminde bulunması durumunda donanmalarının hiç çekinmeden Karadeniz'e gireceği güvenmesini de Bâb-ı Âlî'ye verdi. Ama Rus donanmasının sayısal üstünlüğü, Karadeniz'de mevsim koşulları nedeniyle seyr ü sefaının zorluğu ve müttefik ordularının bulunduğu durum gibi bazı nedenler ileri sürerek şimdilik böyle bir girişime karşı olduğunu belirtti.¹⁶

İngiliz ve Fransız donanmalarının Boğaziçi'nde korumacılık görevi üslendikleri bir sırada böyle bir olayın vuku bulması İngiltere ve Fransa'da büyük yankıya sebep oldu. Olayı bir meydan okuma şeklinde yorumlayan İngiltere Dışişleri Bakanı Clarendon Rusya'ya gönderdiği notasında; "Sinop limanında tecavüze uğrayan yalnız Türk filosu değildir. Sultana ait toprakları her türlü saldırıdan korumayı üzerimize almış bulunuyoruz ve bu vaadimizi neye

¹⁵ Özcan, 2008: 83.84. Fransa'nın İstanbul'daki Büyükelçisi Baraguey'in Fransız Dışişleri Bakanlığına yazdığı 3 Aralık 1853 tarihli belgede Sinop hadisesi kısaca şu şekilde anlatılmaktaydı: "Rus filosu Osmanlı donanmasının tüfek menziline gelip yerleştikten sonra, Sinop önlerinde demirlemiş hâlde bulunan Hüseyin ve Osman Paşaların komutasındaki Osmanlı donanmasına ateş açmaya başladılar. Osmanlı donanması, Rusların ilk ateşinden önce kenarları gevşetmeye zamanları vardı; ama yapamadılar. Taif gemisi zinciri kırmayı başararak 2 buharlı gemi ve 2 firkateynin arasından kaçarak açık denize açılmayı başardı. Bu arada açılan ateş neticesinde 20 kadar adam öldü veya yaralandı. Taif'in kaptanı oradan ayrılırken büyük bir patlama duyduğunu söyledi. Bütün Osmanlı gemileri gözden çıkarılmıştı. Çünkü bütün subaylar kanlarının son damlasına kadar savaşacaklarına ant içmişlerdi. Bk. AMAEF, Paris, CPT, 317, Baraguey d'Hilliers'den Drouyn de Lhuys'a, 3 Aralık 1853: 136-137. Sinop filosunda yer alan Osmanlı askerinin sayısı hakkında kesin bir rakam verilememektedir. Sinop'taki Osmanlı filosunun mürettebat sayısı bazı kaynaklarda 4000 ve üzerinde olarak kaydedilmektedir. Mesela Bk. Besbelli, 1977: 45. Sinop baskınından sonra teftiş amacıyla buraya gönderilen müttefik gemilerinden Fransız Le Mogador'un kaptanı da Osmanlı askerinin sayısını 4.000'in üzerinde göstermektedir. Bk. AMAEF, Paris, CPT, 317, Baraguey d'Hilliers'den Drouyn de Lhuys'a, 9 Aralık 1853: 167-172. Amiral Slade de bu sayıyı 4.200 şeklinde vermektedir. Bk. Slade, 1867: 144. Devamda yer alan bilgileri baskın faslına aktarmak daha doğru olacaktır. Fakat konuyu oldukça detaylı bir şekilde inceleyen Besim Özcan ise Osmanlı filosundaki mürettebat sayısını 2.989 olarak vermektedir. Bk. Özcan, 1990: 126.

¹⁶ BOA. HR.SYS 903-2, (12 Aralık 1853).

mal olursa olsun yerine getirme kararındayız” diyerek kızgınlığını dile getirdi.¹⁷ İngiltere bundan sonra Fransa’yı da yanına alarak Rusya’ya karşı ortak harekete geçecektir.

4 Aralık 1853’te iki müttefik Büyükelçi uzun bir aradan sonra tekrar bir araya gelerek neler yapılması gerektiğini tartıştılar.¹⁸ Fransız temsilcisi Baraguey’in teklifi üzerine bir Fransız gemisinin Sinop’a giderek durumun ne olduğuna ve Rus filosunun bundan sonraki harekâtına ilişkin malumat vermekle görevlendirilmesine karar verildi. Görüşmede farklı fikirler de ortaya atıldı. Mesela Amiral Dundas,¹⁹ hiç beklemeden Amiral Hamelin ile birlikte harekete geçerek, Sinop sularındaki Rus filosunu abluka altına alıp, boğaza getirme fikrini öne sürdü. Ayrıca Osmanlı donanması için İngiliz ve Fransız filoları da Doğu Karadeniz’de bulunacaklardı. Lord Stratford, Amiral Dundas’ın bu fikrine destek verdi. Fakat Baraguey, olaylara biraz tedbirli yaklaşmayı uygun buldu. Ona göre; konuya ilişkin bilgileri tam olarak elde etmeden harekete geçmemek gerekirdi. Çünkü bu, barışı tehlikeye sokabilecek bir durum olabilirdi. Neticede bir Fransız ve bir İngiliz firkateynin Karadeniz boyunca kontrol amaçlı gezinmesinden yana olan Baraguey’in önerisi kabul edildi.²⁰

5 Aralık’ta Fransız “Le Mogador” ve İngiliz “Retribution” gemileri, Sinop ve civarındaki Rus gemilerinin durumunu kontrol etmek ve yaralılara ulaşmak amacıyla Karadeniz’e açıldı.²¹ Her iki geminin kaptanlarına mecbur kalmadıkça herhangi bir Rus gemisine karşı düşmanca bir tutum içerisine girilmemesi emredildi. Görevleri sadece Sinop’taki Rus filosunun durumunu incelemek olan bu iki gemi, eğer zor bir durum ile karşılaşır, Le Mogador’un kaptanı, Os-

¹⁷ Özcan, 1999: 103.

¹⁸ Fransız basınına göre bu görüşmede her iki ülkenin Amiralleri de yer almıştı. Bk. Le Siècle, 16 Aralık 1853: 1-2.

¹⁹ Amiral Dundas ve Amiral Hamelin Napolyon Savaşlarında birbirlerine karşı mücadele etmişlerdi. Bk. Sondhaus, 2001: 58.

²⁰ AMAEF, Paris, CPT, 317, Drouyn de Lhuys’dan Baraguey d’Hilliers’e, 21 Kasım 1853: 131-132. Aslında bunun hemen öncesinde Fransa tarafında bir yetki krizi yaşanmıştı. Akdeniz Filosu Amirali Hamelin, gemilerin harekâtı noktasında Büyükelçi Baraguey ile bir anlaşmazlığa düşmüş ve Deniz ve Koloni Bakanlığı ile bu konuyu aydınlatmak için yazışmıştı. Gemilerin harekât emrini Büyükelçi Baraguey’in vereceği kendisine ifade edildikten sonra bu kriz aşıldı. Bk. AMAEF, Paris, CPT, 317, Baraguey d’Hilliers’dan Drouyn de Lhuys’a, 25 Kasım 1853: 102-105.

²¹ AMAEF, Paris, CPT, 317, Bruck’ten Baraguey d’Hilliers’e, 3 Aralık 1853: 138; Guérin, 1858: 56; Journal des Débats Politiques et Littéraires, 17 Aralık 1853: 1-3. Özcan, 2008: 104.

manlı toprakları üzerindeki Fransız çıkarlarını dikkate alarak, Büyükelçi ile haberleşmeye geçecekti. Diğer taraftan bu gemiler, çok güçlü bir filo ile karşılaşılırsa da Rus tarafının komutanına hemen bir protesto çekeceklerdi.²²

Bu arada Osmanlı Devleti, 5 Aralık tarihinde iki büyükelçiye eş zamanlı birer nota daha gönderdi. Bâb-ı Âlî'ye göre; Sinop hadisesi, Rusya'nın sahip olabileceğini sandığı Osmanlı topraklarına karşı saldırıya geçeceğinin bir kanıtıydı. Bâb-ı Âlî, yaklaşık bir aydır müttefiklerden ısrarla istenen yardım konusunda ne kadar da haklı olduğunu göstermek amacıyla, "Yeterli bir güce sahip olmadıkça; Karadeniz'de geniş bir sahil kesimini korumanın olanaksız olduğu" vurgulanıp, özellikle "bir(er) gemi göndermenin yetersiz kalacağını" da ifade etti.²³ Yani bu nota aslında iki devleti Osmanlı safında savaşa çağdırmaktan başka bir anlam taşımamaktaydı.

Le Mogador ve Retribution, Karadeniz'deki görevlerini tamamlayarak 9 Aralık'ta İstanbul'a döndüler. Amiral Hamelin, aynı gün, Le Mogador'un kaptanından aldığı bilgiler doğrultusunda Baraguey'e bir rapor sundu. Bu rapordaki şu ifadeler Sinop'ta yaşanan hadisenin boyutlarını gözler önüne sermekteydi:

"...Türk gemilerinin enkazı hâlâ tütmekte ve iç taraflar hâlâ yanmakta. Gemilere ait bütün eşyalar darmadağın vaziyette. Hâlâ büyük bir oranda demiri, henüz yanmamış korvet (Corvette) topunun iki parçasını, bir kısım buharlı gemi makinesini, zincirleri vb. kurtarabiliriz. Plaj enkaz ile örtülü. Ayrıca denizin sürekli taşıdığı cesetler de karadan bir iki adımlık mesafeye kadar gelmişti... Konumu ve limanı sayesinde ticari bir öneme sahip olan Sinop, artık bu özelliğini kaybetmiş durumda. Bir daha belini düzeltmesi de oldukça zor görünüyor..."²⁴

²² AMAEF, Paris, CPT, 317, Bruck'ten Baraguey d'Hilliers'e, 3 Aralık 1853: 138. Bu esnada Lord Stratford, Baraguey'e gönderdiği baştaercümanı aracılığıyla beklemeyi uygun gördüğünü ve Osmanlı amirallerine danışacaklarını ifade etmişti. Yani hâlâ barış zemininde ısrar edilmekte ve Sinop hadisesi ile ilgili bir soruşturma açılması teklif edilmekteydi. AMAEF, Paris, CPT, 317, Bruck'ten Baraguey d'Hilliers'e, 3 Aralık 1853: 135-142; Avusturya'ya göre; bu iki geminin Karadeniz'e açılmasından sonra İngiliz ve Fransız gemileri, bu iki geminin vereceği raporlar doğrultusunda Karadeniz'e girebilirlerdi. Bk.. La Presse, 20 Aralık 1853: 1-2.

²³ AMAEF, Paris, CPT, 317, Baraguey d'Hilliers'den Drouyn de Lhuys'a, 5 Aralık 1853: 139-141; ayrıca bk.. Le Constitutionnel, 28 Aralık 1853.

²⁴ AMAEF, Paris, CPT, 317, Baraguey d'Hilliers'den Drouyn de Lhuys'a, 9 Aralık 1853: 160-166.

Sinop baskınını teftiş amacıyla gönderilen ve olayın akıbetine bizzat şahit olan Mogador'un kaptanı ise; Sinop'ta yaşanan vahşeti şu şekilde tasvir etmekteydi:

“...Deniz hâlâ tüten bir gemi enkazında, her yerde gemilerden kalan direkler, kazıklar bulunmakta. Şehir tamamen yakılmış, yıkılmış. Kimileri, Türklerin dağlara kaçmadan önce buraları yaktıklarını iddia etmektedirler. Top güllerinin bazı işaretleri olsa da şehrin Rumlarla iskân olan bölgesi biraz daha rahat. Rus ateşinden korunmuş durumda. Şehrin bu kısmında bulunan 5-6 kahvehaneye yaralılar getirilmiş... Her yer darmadağındı. Dalgaların sürüklediği evler, çürük (ceset) kokmakta...”²⁵

1827'de Navarin'de Osmanlı donanmasının yakılması esnasında Rus donanmasında genç bir subay olarak görev yapan Rus Amiral Nahimof,²⁶ Sinop baskınından hemen sonra Avrupa Konsülüne, kendi haklılıklarını ispatlamak amacıyla bir mektup yolladı. Nahimof bu yazışmasında; Türk gemilerinin Abhazyadaki kabileleri kıskırtmak amacıyla sık sık kendi topraklarına geldiklerini ve Sinop'a sığındıklarını iddia etti.²⁷ Nahimof, savaşmamak için ellerinden geleni yaptıklarını ve olayı en kısa sürede bitirmek amacıyla bataryaları bombaladıklarını sözlere ekledi. Şehre verilen zararı kabul eden Amiral, buna yanan Türk gemilerinin enkazının sebebiyet verdiğini vurgulamaktaydı. Sinop halkına duyduğu sempatiyi(!) belirtmekten de geri kalmayan Rus amiral, bir subayını şehre gönderdiğini, lakin bir saatte yakın Sinop'ta kalan bu subayın muhatap bulunmadığını da belirtti. Nahimof'un bundan sonra anlattıkları ise, Rusya'nın Osmanlı Devleti içerisinde yaşayan Ortodoksların hamisi olma isteğinin sadece kendisinden kaynaklanmadığını, Rumların da en az Ruslar kadar istekli olduklarını göstermesi açısından kayda değerdir. “...Gün boyunca sadece (şehirdeki) Rumlar konuştu... Onları gemime almaları

²⁵ AMAEF, Paris, CPT, 317, Baraguey d'Hilliers'den Drouyn de Lhuys'a, 9 Aralık 1853: 167-172; AMAEF, Nantes, CADN, 727, Escadre d'Evolution de La Meditaranée et la mer noire Amiral Hameline Juillet 1853-1854, Amiral Hamelin'den Baraguey d'Hilliers'e, 9 Aralık 1853.

²⁶ Sondhaus, 2001: 58.

²⁷ AMAEF, Paris, CPT, 317, Baraguey d'Hilliers'den Drouyn de Lhuys'a, 9 Aralık 1853: 172-173. Ayrıca bk.. AMAEF, Nantes, CADN, 727, Escadre d'Evolution de La Meditaranée et la mer noire Amiral Hameline Juillet 1853-1854, Amiral Hamelin'den Baraguey d'Hilliers'e, 9 Aralık 1853; Osmanlı Belgelerinde Kırım Savaşı, 2006: 145. Burada Amiral Nahimof'un Sinop'taki Avusturya Konsolosuna yazdığı mektuptan bahsediliyor.

için ayaklarımı kapandılar...” Bu cümleler, aynı zamanda yapılanı meşrulaştırma gayretinden başka bir şey değildi. Nahimof, “...bilmenizi isterim ki Çar’ın Sinop şehrine karşı düşmanca bir amacı yoktu...” şeklinde sözlerini sonlandırdı.²⁸

Sinop baskınının Rusya’nın müttefiklere savaş ilanı olduğunun anlaşılmasıyla Karadeniz’de Ruslara karşı yeni tedbirler alınmasına karar verildi. Tabi ki öncelikle Rusların Karadeniz’deki durumlarının ne olduğunun bilinmesi gerekiyordu. Bu amaçla müttefik kuvvetler, Varna’ya bir gemi göndererek Osmanlı Devleti’nin Avrupa sahillerinde Rusların faaliyetlerini takip ederek buraları güvence altına almaya karar verdiler. Bu misyonla yola çıkan Le Heron adlı Fransız gemisi 8 Aralık 1853’te Varna’ya ulaştı. Heron’un verdiği bilgilere göre; Rus gemileri Varna koyu civarında dolaşmaktaydı.²⁹ Heron’un Varna’daki bir diğer önemli görevi ise stratejik açıdan son derece önemli olan bu mevkiinin istihkâmâtı hakkında bilgi toplamaktı.³⁰

Avrupalılar son bir kez diplomatik girişimde bulunmayı uygun gördüler. 12 Aralık’ta Avrupalı devletler, derhal dört maddelik bir plan hazırladılar. Buna göre; Rusya tarafından Memleketeyn’in mümkün olan en kısa sürede boşaltılması, Rusya ve Osmanlı Devleti arasındaki eski anlaşmaların yenilenmesi, Kutsal yerlere ilişkin bir anlaşma yapılması ve Bâb-ı Âlî’nin dört devlet ile bu konularda görüşmeye hazır olduğunu beyan edecek bir açıklama yapması kararlaştırıldı. Yapılan bu teklif Osmanlı Devleti’nce uygun bulundu ve kabul edildi. Rusya bu planı reddetti.³¹

Aslında bu plan, zaman kazanmak için yapılan diplomatik manevradan başka bir şey değildi. Nitekim Fransız ve İngilizler gizli ittifak görüşmelerinde bulunuyorlardı. 16 Aralık 1853’te Napolyon, İngiltere’ye Rusya’nın Sinop baskınını telafi etmesini ve Karadeniz’deki Rus gemilerinin Sivastopol’a geri

²⁸ AMAEF, Paris, CPT, 317, Baraguey d’Hilliers’den Drouyn de Lhuys’a, 9 Aralık 1853: 172-173; ayrıca bk.. AMAEF, Nantes, CADN, 727, Escadre d’Evolutions de La Meditaranee et la mer noire Amiral Hameline Juillet 1853-1854, Amiral Hamelin’den Baraguey d’Hilliers’e , (9 Aralık 1853); Le Constitutionnel: 28 Aralık 1853: 1-2.

²⁹ AMAEF, Nantes, CADN, 727, Escadre d’Evolutions de La Meditaranee et la mer noire Amiral Hameline Juillet 1853-1854, Amiral Hamelin’den Baraguey d’Hilliers’e, 8 Aralık 1853.

³⁰ AMAEF, Nantes, CADN, 727, Escadre d’Evolutions de La Meditaranee et la mer noire Amiral Hameline Juillet 1853-1854, Amiral Hamelin’den Baraguey d’Hilliers’e, 9 Aralık 1853.

³¹ Klapka, 1855: 10; Guérin, 1858: 56.

dönmesini zorunlu kılan bir plan önerdi. Bu plana göre; eğer Osmanlı gemileri ya da topraklarına karşı Ruslar tarafından herhangi bir saldırıda bulunulursa, İngiltere ve Fransa donanmaları bu harekete derhal karşılık vereceklerdi Napolyon, bu planın uygulanması konusunda son derece ısrarlıydı. Napolyon'un teklifi yaklaşık bir hafta İngiltere kabinesinde tartışıldıktan sonra kabul edildi.³² Bu şekilde İngiltere'ye Karadeniz'e tek başına girme tehdidinde bulunan Fransa için Osmanlı topraklarının korunması demek; Avrupa'daki dengenin korunmasıydı. Bu dengeye ilk darbe, Memleketeyn'in işgaliyle vurulmuştu ve savaşın bundan sonra daha fazla ertelenemezdi.³³

III. Napolyon'un İngiltere ile müttefik olma çabaları, Fransa kamuoyunda bazı tartışmaları da beraberinde getirdi. III. Napolyon'un ısrarla amcası I. Napolyon'un iktidarına son veren Waterloo savaşının galibiyle ittifak yapmak istemesi kamuoyu tarafından şaşırtıcı bir gelişme olarak izlenmekteydi. III. Napolyon'un bizzat kendisi, amcasının sonunu hazırlayanın Rusya değil de İngiltere olduğuna inanmaktaydı ve buna rağmen İngilizler ile müttefik olma isteği ünlü yazar Victor Hugo tarafından aptalca bir manevra olarak değerlendirildi.³⁴

Sinop Baskını ve Fransız Kamuoyu

Sinop hadisesi, Fransız kamuoyunda gerçekten de derin bir etki meydana getirdi. 30 Kasım 1853'te meydana gelen Sinop olayı, dönemin iletişim şartlarından dolayı Fransız basınında ancak Aralık ayının ortalarından itibaren tartışılmaya başlanabilmişti. Daha ziyade, III. Napolyon döneminin resmi yayın organı olan *Le Moniteur d'Universelle* gazetesindeki haberlerden yola çıkan Fransız matbuatı Sinop baskınını, katliam ve felaket olarak nitelendirmekteydi. Olayın detaylı bir incelemesi; ancak üç ay sonra *Moniteur*'de yayınlanabildi.³⁵ Fransa ve İngiltere, Sinop olayını 11 Aralık 1853 tarihinde Viyana'dan gelen acil telgraf ile öğrenmişlerdi. *Le Moniteur*, 12 Aralık'taki sayısında bu bilgiye yer verdi.³⁶

Fransız matbuatı, Sinop faciasını Rusya'nın Osmanlı Devleti'ne yönelik saldırgan tavırlarına göz yuman

³² Kinglake, 1864: 42-44. Simpson, 1923: 239, Anderson, 2000: 147.

³³ Anderson, 2000:148; Guérin, 1858: 57.

³⁴ Simpson, 1923: 243-244.

³⁵ General Paixhans tarafından yayınlanan bu makale gazetenin eki olarak verilmişti. Bk.. Paixhans, 1854.

İngiliz ve Fransız hükümetlerinin yanlış politikalarının bir sonucu olarak değerlendirmekteydi. Fransız basınına göre bu hadise, müttefiklerin izlemiş olduğu pasif politikanın iflas ettiğini göstermiş ve en azından Rusya'ya karşı, baskı uygulanmasını içeren, birtakım önlemlerin uygulanabileceği daha aktif bir siyasetin izlenmesini de zorunlu hâle getirmişti.

İlk gelen haberlerde ölü sayısı gerçeğin çok üstündeydi. Bu nedenle Fransız kamuoyu Rusya'ya karşı büyük bir öfke besliyordu.³⁷ Fransız kamuoyunda Ruslara duyulan bu öfke, Napolyon tarafından da paylaşılmaktaydı. "Onun bu duygusu, Osmanlıya duyduğu acıma duygusundan daha şiddetliydi."³⁸ Görevlerinin, Türk topraklarını korumak olduğunu İngiltere'nin İstanbul Büyükelçisi'ne ifade eden Fransa Hariciye Nazırı M. Drouyn de Lhuys, bunun için Karadeniz'in müttefik donanmalarınca abluka altına alınmasını İngiliz hükümetine teklif etti. Sinop'taki felaketin bir benzerini engellemek adına "Tuna'da olmasa bile en azından (Kara)deniz'de Rusya'yı ateşkesle zorlamak gerektiğini" ifade etti.³⁹

Sinop baskınının sonuçlarına ilişkin olarak ilk ciddi değerlendirmelerden biri *Journal des Débats Politiques et Littéraires*'de yayımlandı. Armand Bertin imzalı makalede, Sinop hadisesi, Fransa ve İngiltere'nin savaşa girme nedeni olarak görülmekteydi. Bertin, Sinop hadisesinin İngiltere'de büyük bir dalgalanmaya neden olduğuna ve bunun etkisiyle İngiliz matbuatında hiç alışık olunmayan şekilde sert ve savaş yanlısı yayınlar yapıldığına dikkat çekmişti. *Times*'ın yanında *Daily News* ve *Morning Post* gazetelerinde de savaş yanlısı makaleler kaleme alındığını ve bunların Fransız kamuoyunu oldukça şaşırttığını dile getiren Bertin, İngiliz matbuatına dayanarak, müttefik filoların Karadeniz'e girmesinin Viyana kararlarını tersine çevireceğini ve bunun savaş

³⁶ Telgraf metni için bk.. *Journal des Débats Politiques et Littéraires*, 13 Aralık 1853; *La Presse*, 13 Aralık 1853; *Le Constitutionnel*, 13 Aralık 1853; *Le Siècle*, 13 Aralık 1853. Bazı kaynaklarda bu tarih 14 Aralık olarak verilmektedir. Bk.. Kinglake, 1864: 40. *Journal des Débats Politiques et Littéraires*'de çıkan haberde Sinop'un, jeopolitik konumu ve Anadolu'da İstanbul'dan sonraki yegâne askeri tersane olması hasebiyle son derece önemli olduğu ifade edilmişti. Savaşın devam edebilmesi için Osmanlı Devleti'nin şehrin istihkâmını modern bir şekilde yapmasının zorunlu olduğu, aksi takdirde Rusların Türklerin karşısında avantajlı konuma geçecekleri gibi, İstanbul ile Erzurum'daki ordunun da iletişimi açısından Sinop'un önemi vurgulanmıştı. *Journal des Débats Politiques et Littéraires*, 13 Aralık 1853.

³⁷ Fransızlar gerçek ölü sayısını, savaştan kurtulan bir Trabzonlu gemicinin memleketine dönerek olayı anlatması ile öğrenebilmişlerdi. Bk.. De la Gorce, 1908: 198-199.

³⁸ De la Gorce, 1908: 198-199.

³⁹ De la Gorce, 1908: 199.

talep etmek anlamına geldiğini ima etmişti. Ayrıca, *Times*'ta yer alan savaş dolu ifadelerin gerçekten uzak şeyler olmayacağını da belirtmekteydi.⁴⁰

Sinop faciasına ilişkin bir başka önemli değerlendirme de dönemin ünlü Fransız politikacılarından ve gazetecilerinden olan *Émile de Girardin* tarafından yapıldı. Viyana kararlarını zaman kaybı olarak değerlendiren *Le Siècle*'in⁴¹ kurucusu olan *de Girardin*, Sinop'ta yaşanan faciayı, İngiliz ve Fransız hükümetlerinin pasifliği ile ilişkilendirip, ortak hareket edemeyen her iki ülke büyükelçi ve amirallerini de bu faciada pay sahibi olmakla itham etti. Ona göre; eğer zamanında daha dikkatli bir politika izlenseydi, müttefik filoların yardımıyla Osmanlı donanması, nitelik ve nicelik bakımından Rus donanmasına eşit düzeyde olabilirdi. *De Girardin* nazarında bu dakikadan sonra müttefiklerin yapması gereken iki şey vardı. Müttefik filo ya harekete geçecek ya da, uzun zamandır olduğu gibi, yerinde sabit kalacaktı. Birinci şıkta müttefik donanması, Osmanlı Devleti'ni koruduğunu gösterecek veya Sinop'u Sivastopol'a karşı korumak için Karadeniz'e girecekti. Doğal olarak bu durum, Rusya'ya karşı doğrudan zor kullanmayı beraberinde getirecekti. İkinci şık ise; dolaylı yoldan Osmanlı Devleti'ni baskı altına almak demektir. Ama her iki durumda da beklemeye dayalı pasif politika sona erecekti. Ayrıca karşısında savaşa karar vermiş bu üç ülkeyi gören Rusya kolektif bir savaşı kolayca göze alamayacaktı.⁴²

Rusya ile savaşın eşiğine gelmiş olan Fransa için, Rusların Karadeniz'deki donanma üstünlükleri üzerinde düşünülmesi gereken önemli bir sorundu. *Journal des Débats Politiques et Littéraires* gazetesinden Xavier Raymond, Rus kaynaklarına dayanarak⁴³ Rus donanmasının söylenenden de fazla olduğunu kabul etmekle birlikte, müttefiklerin desteği ile Türk donanmasının Karadeniz'de Ruslara karşı mücadele edebileceğini de düşünmekteydi. Yazısının devamında Fransız basınında olaya ilişkin abartılı bilgiler olduğunu kabul eden yazar,

“...unutmamak gerekir ki Sinop'ta Osmanlı donanmasının sadece az bir kısmı yok edilmiştir. On

⁴⁰ Journal des Débats Politiques et Littéraires. 15 Aralık 1853.

⁴¹ Le Siècle. 14 Aralık 1853.

⁴² Le Siècle. 17 Aralık 1853.

⁴³ Le bulletin d'Odessa.

üç donanımlı savaş gemisi Boğaz'a girmiştir. Aynı anda el değmemiş buharlı firkateynler de Müşaver Paşa komutasında buraya/Boğaza gelmişlerdir. Diğer taraftan daha önce ifade ettiğimiz yok olan Türk gemilerinin sayısının biraz abartılı olduğunu ve imparatorluğun diğer limanlarında bulunan bazı arızalı gemilerinde Osmanlı donanmasında yer alacağını da dikkate almak gerekir...”

diyerek bir anlamda Fransız kamuoyuna Osmanlıların güçlerinden çok fazla bir şey kaybetmediklerini anlatmak istemişti. Ama Xavier, “...her halükarda iki ülkenin donanmaları ile alakalı resmi yayınlarını öğrenmeden olumlu bir şey de söyleyemeyeceğiz...” diyerek yine de ihtiyatı elden bırakmamıştı. Sinop hadisesinden sonra, İstanbul'dan gelen acil telgrafla Avrupa kamuoyunda Osmanlılar lehine büyük bir duygu/sempati oluştuğunu belirten Xavier, İngiliz ve Fransız amiral ve büyükelçilerinin bu konuda yapılması gerekenler için bir araya geleceklerini duyurup, bu konuda Fransız kamuoyuna güvence vererek yazısını sonlandırmıştı.⁴⁴

Yukarıda belirtilen Times'ta yayınlanan savaş yanlısı ve İngiliz hükümetini bu güne kadar bekleyerek büyük bir hata yapmakla suçlayan makale Fransız basınında geniş yer buldu. Makalenin yayınlanmasından sonra Redcliff'e İngiliz hükümeti tarafından bazı yeni emirler gönderildi. Aynı manevrayı Fransız hükümetinden beklediklerini söyleyen *Lamarche* imzalı makalede, Redcliffe'e gönderilen emirlerin içeriğinin bilinmediği ama kulislerde dolaşan dedikodulara göre; bu emirlerin katı olup, Viyana kongresinden alınan kararları askıya alabilecek nitelikte olabileceği belirtildi.⁴⁵

Sinop hadisesi kadar müttefik filoların Karadeniz'e girmeleri de Fransız basınında geniş yer buldu. Fransız basınına göre; müttefiklerin bu girişimi Fransızların resti ile gerçekleşebilmişti. *La Presse*'de çıkan bir habere göre; Fransız Hükümeti, İngiltere'ye Sinop hadisesinden sonra artık taraf olmalarının gerekliliğini açıkça beyan etti ve eğer İngiltere, Fransa ile birlikte Karadeniz'e girmeyi reddederse Fransa bunu tek başına yapacaktı. Bunun üzerine Aberdeen Hükümeti aynı gün bu isteğe olumlu yanıt

⁴⁴ Journal des Débats Politiques et Littéraires. 15 Aralık 1853.

⁴⁵ Le Siècle, 16 Aralık 1853.

verdi. Sonuç olarak iki devletin filolarının Karadeniz'e girmelerine karar verildi.⁴⁶

Journal des Débats Politiques et Littéraires'de 17 Aralık 1853'te yayınlanan makalede Fransız Mogador ve İngiliz Retribution gemilerinin Karadeniz'e girmelerinin önemine değinildi. Çünkü bu iki firkateyn, her iki filonun en güçlü gemileriydi.⁴⁷ İstanbul'dan gelen bir telgraf Fransız kamuoyunda heyecan yaratmıştı. Bu haberde Hebe adlı İngiliz ticaret gemisinin, Trabzon açıklarında Ruslar tarafından taciz edildiği bilgisi yer almaktaydı. Fransız basınına göre; eğer bu haber gerçek ise Sinop hadisesinin İngiliz kamuoyunda meydana getirdiği öfkeyi arttıracak çok önemli gelişmeler yaşanabilirdi.⁴⁸ *Le Mogador* ve *Retrubution*'un Karadeniz'e girmelerinin hangi amaçla olduğu ve savaşın bir işareti olup olmadığı da Fransız matbuatını oldukça meşgul etmişti. Bazı yayın organlarına göre iki geminin Sinop olayı için gönderilmeleri iki donanmanın Karadeniz'e gireceğinin işareti olarak yorumlanmaktaydı.⁴⁹ Özellikle *La Presse* gazetesi, müttefik donanmalarına ait bu iki geminin hareketinin bir sonraki adımının müttefik filonun tamamen Karadeniz'e girmesi olacağına ısrarcıydı. 12 Aralık'ta İstanbul'dan gelen haberleri kaynak gösteren gazete; Rusların Osmanlı kıyılarına çıkarma yapması durumunda iki filonun Karadeniz'e gireceğini belirtmiş ve bu haberi olumlu bir şekilde karşılamıştı.⁵⁰

La Presse iki gün arayla verdiği haberlerle bu konuya değindi. İlk gün, Osmanlı Devleti'nin Palmerston ve Bruck'ün Viyana görüşmelerine ilişkin teklifini reddetmesi üzerinde duruldu. Bâb-ı Âlî sadece Rusya'nın isteklerinden vazgeçmesi şartıyla görüşmelere başlayacaktı. Ayrıca her iki ülkenin amiralleri de Karadeniz'e açılmak için hazır beklemekteydi ve müttefik firkateynlerin geç gelmeleri de bununla bağlantılıydı. Bir sonraki gün ise Berlin'den gelen telgrafta ve *Journal Francfort* gazetesinde Mogador ve Retrubition gemilerinin gönderilmelerinin mütte-

⁴⁶ *La Presse*, 27 Aralık 1853 Taylor, 1954: 58-59; İngiliz ve Fransız Hükümetleri arasındaki yazışmalar için ayrıca bk.. Temperley, 1936: 515-516.

⁴⁷ Her iki gemi de 600 beygir gücündeydi. Aynı haberde Karadeniz'e açılması beklenen bir diğer gemi olarak Charlemagne gösterilmişse de bu haber doğru çıkmamıştır. *Journal des Débats Politiques et Littéraires*. 17 Aralık 1853.

⁴⁸ *Journal des Débats Politiques et Littéraires*. 17 Aralık 1853.

⁴⁹ Mesela bk.. *Le Constitutionnel*. 18 Aralık 1853.

⁵⁰ *La Presse*. 24 Aralık 1853.

fik filolarının Karadeniz'e gireceklerinin işareti olmadığına ilişkin haberleri İngiliz *Morning Cronicle* gazetesinin Fransız ve İngiliz Büyükelçilerin ayın onunda bir araya gelerek Karadeniz'e girme konusunda emirleri beklemeye başladığına dair haberi ile *Times* gazetesinde çıkan ve son derece sert ve savaş yanlısı makaleyi örnek göstererek iddialarında haklı olduklarını ispatlamaya çalışmışlardı.⁵¹ Müttefik filonun Karadeniz'e girmesi haberini *La Presse*, 26 Aralık'taki sayısında olumlu bir gelişme olarak ele almaktaydı. *Siecle* gazetesinin 13 Aralık'taki sayısına atıfta bulunarak, İngiliz ve Fransız hükümetlerinin, müttefik filonun Karadeniz'i işgal emrini aralarında konuştuklarından bahsetmekteydi. Hatta *La Presse*, Karadeniz'de savaş alanını gösteren bir haritayı okurları için ek olarak vermişti. Gazetede müttefik filonun bundan sonra nasıl bir rol oynayacağı konusu tartışmaya açılmış ve filonun varlığının bile Osmanlı Devleti için, en azından bir güvence olacağı ve bu şekilde Kafkasya ve Batum'daki orduya asker ve erzak temininin rahat bir şekilde yapılabileceği söylendi.⁵²

Müttefik donanmanın Karadeniz'e girmesine ilişkin olarak en çarpıcı makalelerden birisi *La Presse* gazetesinin Yazı İşleri Müdürü A. Nefftzer tarafından kaleme alınmıştı. Alınan kararı geç kalmış bir hareket olarak değerlendiren Nefftzer, yazısına "...eğer geç kalmış bu emir için uzun süre beklenmeseydi, gerçekten de Osmanlı Devleti'nin donanmasının dörtte birine mal olan ve ülkelerini savunan dört bin vatanseverin ölmesine neden olan Sinop faciasına üzülme gerek kalmayacak mıydı?..." şeklinde çarpıcı bir soruyla başlamıştı. Makalesinin devamında yazar, benzer bir hareketin önünü alabilmek için doğal ve kaçınılmaz olarak sadece olayların şiddetlenmesini değil aynı zamanda düşmanlığı da sona erdirecek bir tedbirin alınmasını zorunlu görmekteydi. Daha önce bahsettiğimiz gibi Rus donanmasının nicelik ve nitelik bakımından üstünlüğünün Fransız kamuoyunda yarattığı endişe burada da dile getirilmişti.⁵³ Yazara göre buna rağmen Rusya, müttefiklerle savaşı göze alabilecek durumda değildi. Bu durumda sorunun halledilmesi için Fransa açısından

⁵¹ *La Presse*, 25 Aralık 1853.

⁵² *La Presse*, 26 Aralık 1853.

⁵³ "...Lakin Rus donanmasının diğer üç devletin donanmasına eşit olduğunu söylemek gerekir..." *La Presse*, 27 Aralık 1853.

tek yol gözükmekteydi. Yazar açık bir şekilde Rusya'ya karşı tek çıkar yolun zor kullanmaktan geçtiğine inanmaktaydı.⁵⁴ Sinop baskının Rusya'yı köşeye sıkıştırdığını düşünen Nefftzer'e göre⁵⁵ Çar Nikola'nın önünde iki seçenek vardı. Ya bu küçük düşürücü ve aşağılayıcı durumu belirsiz bir şekilde devam ettirecek ya da zorla aldığı Memleketeyn'i boşaltacaktı. Bunlardan birisini seçmesi bile Çar'ın en azından kibrini yok edecek ve diplomatik yolları düşündürecekti. Müttelik donanmalarının Karadeniz'e geç girmelerini üzüntü verici olarak değerlendiren yazara göre; "...Fransa ve İngiltere sayesinde belirsizliğin tehlikeleri ortadan kaldırılmış ve kangren olan yaraya" müdahale edilmişti. Nefftzer, Sinop hadisesinin baş müsebbibi olarak da Aberdeen'i göstermekteydi. Aberdeen'in can sıkıcı direnişinden sonra, alınan bu kararlar birlikte Avrupa'nın altı ay süren kararsızlıktan, Türkiye'nin ise fazla ve boş yere kurban vermekten kurtulduğunu belirten Nefftzer, iddiasını daha da ileri götürerek Prut'un geçilmesi ve Memleketeyn'in işgalini de Aberdeen'in kabahatli tarafgirliğine bağlamıştı.⁵⁶ Sonuç olarak Karadeniz'e girmenin iki ülkenin çıkarlarını daha da sağlamlaştıracağını savunan Nefftzer, çarpıcı bir soruyla başladığı makalesini aynı şekilde sonlandırmıştı: "...Ne zamandan beri bir yangın çıktığında itfaiyenin varışından korkulmaktadır?..."⁵⁷

Sinop hadisesinin Fransa üzerindeki en önemli yansımaları Napolyon'un, Çar Nikola'ya yazmış olduğu mektuptan okunabilir. 29 Ocak 1854'te yazılan bu mektupta, o ana kadar, bu olaya tarafsız kalmayı yeğlediklerini, ama Osmanlı Devleti'nin kendilerinden yardım talebini de haklı bulduklarını dile getiren Napolyon, Sinop baskınına kadar Osmanlı Devleti'ne, pasif bir korumacılıkla yaklaştıklarını ama bu olayın Fransa'nın kesin bir konum almasına neden olduğunu Çar'a açık bir şekilde belirtmekteydi: "...Bunu politik bir başarısızlık olarak değil de askeri

⁵⁴ "... Peki, Rusya eşit olmayan bir savaşta körü körüne filosu tehlikeye atarak bir savaşa girebilecek midir? Cevap sorunun içerisinde yatmaktadır. Kanaatimize göre; Sinop faciasını öğrendikten sonra, dediğimiz gibi bu işi zorla çözecek donanımına sahibiz. Yine diyoruz ki bu sonun başlangıcıdır. Başka türlü asla olamayacaktır..." La Presse, 27 Aralık 1853.

⁵⁵ "... Rusya, ne Sivastopol'da mahpus bir şekilde kalabilecektir ne de bunu isteyebilecektir. Bu durum Rusya'yı bütün Avrupa'nın gözü önünde zayıf ve aşağılık bir konumda gösterebilir..." La Presse, 27 Aralık 1853:1-2.

⁵⁶ Nefftzer acımasızca eleştirdiği Aberdeen'in ilerleyen zamanlarda yaptığı hataların bedelini ödeyeceğini de sert bir şekilde ifade etmekteydi: "(Aberdeen), kefareti ödeyecektir. Zaten bu süreç başladı. Lord Palmerston'un gözünde yüz kızartıcı bir konuma düşmek zorunda kaldı..." La Presse, 27 Aralık 1853: 1-2.

⁵⁷ La Presse, 27 Aralık 1853: 1-2.

onurumuz olarak kabul ediyoruz. Sinop'taki topların gülleleri Osmanlı Devletine karşı milli bir saygı duyan bütün İngiliz ve Fransızların kalplerinde acılı bir şekilde yankılandı..."⁵⁸ Napolyon, Çar Nikola'ya İngilizler ile beraber aldıkları kararı da sert bir şekilde ifade ederek, müttefiklerin kararlılığını ortaya koyarak artık savaş ya da barışta karar kılmanın zamanın geldiğini belirtmekteydi:

"...Toplarımızın ulaşabildiği her yerde ittifakımıza saygı gösterilmesi zorunludur... Açıkçası, derhal ve kesin bir ateşkes veya kesin bir kopuş zorunludur..." barış yapmanın şartları da çok açıktı: "...Rus ordusu, prenslikleri, bizim filolarımız da Karadeniz'i terk edecek. Direk olarak Osmanlı ile bir anlaşma imzalamayı tercih eden Majesteleri, dört devletin güvencesi altında olacak olan bir anlaşma için Sultanın tam yetkili bir temsilcisi ile görüşmelere başlayacak bir elçi atayacak. Majestelerinin kabul edeceği bu plan için İngiltere Kraliçesiyle hemfikiriz. Sakinlik tekrar tesis edileceği gibi, herkes de memnun olacak. Bu planda hiçbir şey Majestelerinin saygınlığını ve onurunu zedelemeyecek..."

Napolyon mektubunun sonuna, Çar'ın bu barış planını reddetmesi hâlinde savaşın başlayacağını ve müttefiklerin savaşa ordularını göndermek zorunda olacaklarını da ekledi.⁵⁹

Napolyon'un bu mektubundan birkaç gün sonra Paris Sefiri Veli Paşa, Fransız Hariciye Nazırı ile bir araya geldi. Veli Paşa'ya mektubun içeriğinden bahseden Fransız Nazır, Rusya'nın bu mektubu ilan-ı harb addedeceğinin Fransa Parlamentosu tarafından bilindiğini, hatta Fransız kamuoyunun da bütün bu hadiselerin nedenini bilmesi için Rusya ile olan yazışmaların *Moniteur* gazetesi tarafından basıldığını izah etti. Bunun dışında Elçiliklerin *kat'-ı muhaberatından* sonra artık Osmanlı Devleti'ne gereken yardımların yapılmasının zamanının geldiğini de belirtti. Bu sebeple Fransa Şubat ayının sonuna (**gaye-sine**) kadar ordusunu 650.000 askere yükseltecek ve Afrika'da bulunan askerler de General Pelissier kumandasında 20.000 topçu ve süvari hazırlanacağını ve İstanbul'a tedarikleriyle beraber 50.000 as-

⁵⁸ Napoléon, 1854: III-VIII; Yon, 2004: 82; Türkgeldi, 1987: 329-332; De l'isere, 1858: 39-42.

⁵⁹ Napoléon, 1854: III-VIII.

ker yollanacaktı. Yine de bu askerler hemen yollanmayacaktı. Fransa son ana kadar bekleyecekti. Yardım kuvvetleri, Rusya'nın Tuna'yı aşması ve bir yere saldırmaması durumunda, o tarafta bulunan Osmanlı askerinin kâfi gelmeyeceğine kesin kanaat getirildiğinde hemen on gün zarfında yollanacaktı.⁶⁰

Fransa bir taraftan Osmanlı Devleti'ne bu konuda ciddi olduğunu da göstermek istiyordu. Bu doğrultuda Toulon Limanı'nda bulunan yedi adet savaş gemisini Osmanlı refakatinde bulunan gemilere ilave olarak gönderdi.⁶¹ Fransa Osmanlı Devleti'ne donanma yollamışsa da karadan henüz asker yollamamıştı. Fransa ve İngiltere karadan ordu yollanması konusunda henüz anlaşmaya varamamışlardı. Çünkü kara ordusunun hazırlanmasında ordunun sevkiyatında ikamet edilecek yer, gerekli olan yiyecek ve içecek ile mühimmat işlerinin halledilmesi uzun zaman almaktaydı ve ayrıca oldukça masraflıydı. Bu iş için Fransa tarafından Coloneel Arnud ve İngiltere tarafından dahi Bourgon'un görevlendirilmişti. Fransızlar, gönderilecek askerlerin dörtte bir masrafını Fransa'nın, geriye kalanın ise İngiltere tarafından karşılanması için İngiltere'ye teklif sunmuştu.⁶²

Bir rivayete göre de bu askerler sadece İstanbul'un muhafazası için gönderileceklerdi. Bu askerlerin ancak gerektiğinde sevk edileceklerini ve bu iş için Fransız gemilerinin yeterli olamayacağını, İngiltere ile görüşüldüğünü de belirtti. Biz birkaç üst düzey Fransız ile görüştük. Buna göre ayın sekizinde Fransa Hariciye Nazırı ve bazı zevatla Napolyon'un sarayına gidilmiş, kendisine Avusturya ve Prusya'nın şu aralar Osmanlı Devleti'ne meyletmiş gibi göründüklerini ve bu sebeple İngiltere ve Fransa ile birleşebileceklerini ve Rusya'nın bu dört devlete karşı duramayacağını (kendisini saymıyor!) ve savaşa gerek kalmadan bu işin bitebileceğini ifade edilmiş. Kendisi de bu iki devletin katılması durumunda benim dediğim gibi işin halledilebileceğini beyan etmiş. Ayrıca gönderilecek askerlerin dörtte bir masrafını Fransa'nın geriye kalanın ise İngiltere tarafından karşılanması için İngiltere'ye teklif su-

⁶⁰ BOA. HR.SYS.905-1, Lef 97, (11 Ca 1270/9 Şubat 1854).

⁶¹ BOA. HR.SYS.905-1, Lef 98, (11 Ca 1270/9 Şubat 1854).

⁶² BOA. HR.SYS.905-1, Lef 97, (11 Ca 1270/9 Şubat 1854); Lef 98, (11 Ca 1270/9 Şubat 1854); Lef 103, (18 Ca 1270/16 Şubat 1854).

nulduğunu ve bunun Parlamento’da müzakere edilmekte olduğunu da belirtmiş. Fransa’nın bunda ısrar etmesi durumunda İngiltere’nin yardımcı olacağını belirtmiştir.⁶³

18 Şubat Pazar gecesi Napolyon resmi bir davette Paris Sefiri Veli Paşa’yı kabul etti. Bu davette Napolyon, Veli Paşa’ya “Çar’ın cevabının geldiğini ve teklif edilen sulhun kabul edilmediğini” söyledi. Veli Paşa daha sonra yaşananları şu şekilde anlatır:

“Ben de kendisine bu durumda savaşın kaçınılmaz olduğunu ifade ettiğim de o da bunu onayladı. Ayrıca Osmanlı Devleti’ne yardım etmek amacıyla Cezayir’den 4.000 Müslüman’ın da bulunduğu askerleri yollayacaklarını sözlere ekledi. Daha sonra Hariciye Nazırı ile olan mülakatında Pire, Preveze civarlarında ahalinin bazı uygunsuz davranışlarının olduğunu duyduklarını ve Yunan sınırında bulunan bu yerlerde halkın isyan etmeye meyilli olmalarıyla bundan Rusya’nın karlı çıkmaması için gerekli tedbirlerin alınması gerektiği konuşulmuştur. Ayrıca bana artık ilan-ı harb etmelerinin zorunluluk teşkil ettiğini de ima eder yollu beyan etti. Çar’ın cevabını okuyanlardan birisinde rivayet edildiğine göre; Çar askerlerine güvenerek 1812’de nasıl cevap vermişlerse yine aynı cevabı vereceklerini belirtmiş olup bu da ilan-ı harp etmekten başka bir şey değildir denilmektedir.”⁶⁴

Çar’ın bu cevabından sonra Petersburg’daki Fransa elçileri de orayı terk ettiler. Artık hem İngiltere hem de Fransa Osmanlı Devleti’ne en kısa sürede karadan da yardım edeceklerini beyan ettiler. Fransızlar bu itibar ile Osmanlı Devleti’ne ilk olarak 40-50.000 kadar asker yollamaya karar verdi.⁶⁵ Fransa ve İngiltere, 12 Mart 1854’te Osmanlı Devleti ile İstanbul Muahedesi’ni imzalayarak kara ve deniz kuvvetleri ile yardım edeceklerini kabul ettiler. Rusya’nın 19 Mart’ta Eflak ve Boğdan’ı boşaltmayacağını bildirmesi üzerine 27 Mart’ta Rusya’ya harp ilan ettiler.⁶⁶ Rus Bakan Kont Nesselrode, İngiliz ve Fransız Büyükelçilerine, Çar Nikola’nın kendisine yollanmış olan

⁶³ BOA. HR.SYS.905-1, Lef 97, (11 Ca 1270/9 Şubat 1854).

⁶⁴ BOA. HR.SYS.905-1, Lef 104, (21 Ca 1270/19 Şubat 1854); ayrıca bk.. Yon, 2004: 82; Türkgeldi, 1987: 332-336.

⁶⁵ BOA. HR.SYS.905-1, Lef 105, (22 Ca 1270/20 Şubat 1854).

⁶⁶ Özcan, 1999: 104.

notalara cevap vermeyeceğini bildirdi. Ayın 27'sinde Napolyon, Senato'ya ve Legislative Corps'a, Rus kabinesinin kararının Rusya ve Fransa arasında savaş durumu olduğunu ortaya koyduğunu ifade etti. İngiltere Kraliçesi de benzer ifadeleri Parlamento'da dile getirdi.⁶⁷

Fransız ve İngiliz Filolarının Karadeniz'e Girişi

Tam bu günlerde Osmanlı Devleti, müttefiklere Rusların kendi topraklarına yönelik tüm faaliyetlerine karşı filosunu Karadeniz'e göndermek isteğini açık bir şekilde ifade etti. Fakat hâlâ müttefikler, ortak bir karar verip harekete geçememişlerdi. Lord Stratford, bu isteğe kesin bir şekilde katılırken, Baraguey temkinli davranmakta ısrarcıydı. Baraguey, böyle bir durumun Fransa adına avantaj sağlamasının zor görüldüğünü düşünmekteydi. Rusların Osmanlı topraklarına saldırması durumunda gemilerin Karadeniz'e inmesine müsaade edilmesi gerektiğini Lord Stratford'a ifade etti. Fakat İngiltere için artık savaş başlamıştı ve Stratford, Baraguey'in bu önerisini reddetti. Aslında bu öneri Fransa'nın diplomasi alanında ikili oynadığı şüphesini beraberinde getirirse de Fransa açısından durum biraz farklıydı. Baraguey, bir tarafta Reşit Paşa'ya bu konuda destek olacaklarını söylemiş hatta "Fransa'nın iyi donanımlı buharlı gemileriyle Osmanlı Devleti'nin Rusya'ya karşı avantajlı bir şekilde savaşabileceği kanısında olup, bu konuda Fransız Hariciye Nazırının bütün alakasını çekmeye çalışacağını" da ifade etmişti.⁶⁸ Baraguey, diğer taraftan da İngilizlere ihtiyatlı davranılmasını önermekteydi.⁶⁹ Ani fikir değişikliğinin nedeni Fransız Amiraller ile yapılan görüşmelerdi. 21 Aralık 1853 tarihinde Fransız Büyükelçisi, Lord Stratford'a açık bir şekilde donanmalarının Karadeniz'e inme hususunda aklına üç temel sorunun takıldığını belirtti. Bu soruları da *gereklilik*, *yararlılık*, *fırsat* olarak açıkladı. Baraguey, Lord Stratford'a; Amiral Dundas ve Hamelin ile bir toplantı yaptıklarını ve bazı kararlar aldıklarını söyledi. Alınan bu kararlara göre; Varna ve Sinop arasına hafif gemiler

⁶⁷ Abbott, 1868: 545.

⁶⁸ Reşit Paşa, Baraguey'e yazdığı bir notta, kendisinin şu sözlerini ona hatırlatmıştır: "...Sultanın Nazırları her zaman Fransız elçisinin önünde Karadeniz'e girme isteklerini dile getirdiler. Fransız elçisi de, hiçbir şekilde Osmanlı Devleti'nin kendi topraklarını savunmak amacıyla Karadeniz'e filo göndermesine karşı olmadığını belirtti..." AMAEF, Paris, CPT, 317, Baraguey d'Hilliers'den Drouyn de Lhuys'a, 15 Aralık 1853: 208.

⁶⁹ AMAEF, Paris, CPT, 317, Baraguey d'Hilliers'den Drouyn de Lhuys'a, 15 Aralık 1853: 205-206.

gönderilecek ve bu gemiler, kıyılarda gezip, Rus gemilerinin hareketlerini gözlemleyeceklerdi. Lord Stratford'un müttefik filolarının Karadeniz'de gezmesini ve Sinop'ta demirlemesi önerisini ise Fransa'nın çıkarlarına uymayacağı için reddetti. Ona göre, bu şekilde hareket etmek Fransız Hükümetinin politikasıyla çelişmekteydi. "...Zira filoyu ikiye bölmek, hükümeti ikiye bölmek gibi olup, Doğu Sorununun başlangıcından beri harika şekilde yürüyen filomuz için uygun değildir..." diyerek, sadece bir buharlı firkateynin İngiliz filosuna katılmasını önerdi. Kendisinin de belirttiği gibi hâlâ fikir ayrılıkları söz konusuydu.⁷⁰

Daha sonra yapılan görüşmeler neticesinde 25 Aralık 1853 tarihinde Fransa ve İngiltere Karadeniz'e açılma konusunda kesin bir anlaşmaya vardı. Amiral Hamelin ve Dundas eşit sayıda gemilere sahip olacaklardı. Lord Stratford ile Baraguey de Amirallere gönderilecek emirler konusunda anlaştılar. İki filo, Osmanlı topraklarına yönelik bir Rus müdahale girişimine karşısında, güç kullanma hakkına sahip olacaklardı.⁷¹ İki devlet bu kararlarını üç gün sonra Bâb-ı Âlî'ye iletiler. Buna göre; Fransa 3,5 mil açığa kadar ve herhangi bir hudut olmayarak Karadeniz'in her tarafında Osmanlı Devleti'nin gemilerini koruyacağını ilan ettikten sonra, İngiltere'de bu konuda aynı sorumluluğu üstlendiğini Osmanlı Devleti'ne tebliğ etti. Ayrıca ne zaman Karadeniz'e bir gemi yollanacaksa o zaman Amirallere bilgi verilmesi de gerekmektedir.⁷²

Karadeniz'e açılacak olan bu filonun görevi, herhangi bir saldırı girişimine karşı Osmanlı topraklarını korumaktı. Filoya bu görev verildikten sonra karşılaşabilecekleri durumlara ilişkin bir strateji belirlendi. Mesela eğer müttefik filo, Rus gemileri ile karşılaşarsa; ilk olarak iki ülke arasında var olan Pasifik ilişkilerine uygun bir şekilde davranılacaktı. Fakat Rus gemileri Osmanlı topraklarına bir çıkarma ya da yıkıcı bir faaliyette bulunmaya kalkarlarsa, onlara dostça geri çekilmeleri uyarısında bulunulacaktı. Rus filosuna karşı, ancak müttefik filosunun taleplerini reddettiğinde, harekete geçilecekti. Bir Türk limanının Ruslar tarafından abluka altına alınması durumunda bile filo, görevine devam edecekti.

⁷⁰ AMAEF, Paris, CPT, 317, Baraguey d'Hilliers'den Lord Stratford'a, 21 Aralık 1853: 214-215.

⁷¹ AMAEF, Paris, CPT, 317, Baraguey d'Hilliers'den Drouyn de Lhuys'a, 26 Aralık 1853: 237.

⁷² BOA.A.AMD 50/40, (27 Ra 1270/28 Aralık 1853); HR.SYS.903-2/, (27 Ra 1270/28 Aralık 1853)

Buna karşın Türklere ait bir savaş ya da ticaret gemisi Ruslar tarafından saldırıya uğrar ya da takibat altına alınırsa müttefik filosu devreye girerek, Osmanlı'ya ait bu geminin oradan uzaklaşmasını sağlayacaklardı. Sahilden 3 kilometreden fazla bir mesafede, Ruslar tarafından esir alınan başka bir ülkeye ait bir gemi ile karşılaşılır ise kesinlikle herhangi bir müdahalede bulunulmayacaktı. Bu talimatlar, Karadeniz'deki bütün Osmanlı toprakları için geçerliydi. Gerekmedikçe ittifak gemileri, düşmanı provoke etmemek için, Rus kıyılarında görünmeyeceklerdi. Bir buharlı gemi, Rumeli kıyılarını kontrol amacıyla Kara-Varna'ya kadar gönderilecekti. İngiliz ve Fransızlar, Trabzon, Samsun, Sinop ve Ereğli'deki konsoloslara irtibat hâlinde olacak ve Sinop limanının, filonun tamamının ya da bir kısmının demirlemesi için uygun olup olmadığı hususuna subayların da onayına bakılarak karar verilecekti. Bu açıdan bir yerde demirleme ya da boğaza geri dönme konusunda yetki Amiralde olacaktı. Eğer Boğaza geri dönme fikri uygun bulunursa, Sinop'ta bir gemi bırakılacaktı. Bu gemi Rus filosunun Doğu Karadeniz'deki manevraları hakkında bilgi vermekle yükümlü olacaktı.⁷³ Bu arada Rus tarafına savaş gemilerinin on beş gün içerisinde Karadeniz'deki Rus limanlarına dönmek zorunda oldukları; aksi takdirde müttefikler tarafından bu isteğin zorla yerine getirileceği beyan edildi. Çar'ın bu teklife yanıtı sert oldu ve iki ülkenin başkentlerinde bulunan büyükelçilerini geri çekti. Hemen ardından Fransız ve İngilizler, bu hamleye mukabili şekilde karşılık verdiler ve St. Petersburg'daki Büyükelçilerini oradan çektiler.⁷⁴

Nihayet ayın 31'inde müttefikler Karadeniz'e açılmak için artık hazır vaziyetteydiler. İlk etapta müttefik donanmanın on parçadan oluşmasına karar verildi. Müttefik donanmasında bulunan Fransız gemileri şunlardı: la Ville de Paris, le Jupiter, le Bayard, le Henry IV ve le Charlemagne ile le Gomer, le Mogador, le Descartes, le Magellan, le Sané adlı buharlı firkateynler. Ayrıca boğazı savunmak amacıyla da Amiral Jacquinot'un kumandasında üç gemi bırakıldı: le Valmy, le Fuidlan, le Jena.⁷⁵ Hemen bir gün sonra İngiliz Büyükelçisi ile görüşen Amiral Dundas, on parçadan oluşan bu donanmaya dört İngiliz ve iki

⁷³ AMAEF, Paris, CPT, 317, Baraguey d'Hilliers'den Amiral Hamelin'e, 25 Aralık 1853: 246-247.

⁷⁴ De l'isere, 1858: 37-38.

⁷⁵ AMAEF, Paris, CPT, 317, Baraguey d'Hilliers'den Amiral Hamelin'e, 31 Aralık 1853: 255-256.

Fransız gemisinin daha ilave edilmesi talebinde bulundu. Böylece filonun on altı parçadan oluşturulmasına karar verildi. Boğaz'ı korumak için ise sadece le Valmy ve İngiliz Trafalgar kalacaktı. Sağanak yağışlar nedeniyle gemilerin Boğaz'dan ayrılmaları dört gün gecikti. Sonunda bu filo 4 Ocak 1854'te boğazdan ayrıldı.⁷⁶ Amiral Hamelin Sinop'a vardıktan sonra kendisi burada kalırken, beş Türk gemisinin de eşlik ettiği filo, Karadeniz'in önemli kıyılarını kontrol etmek ve Rusların manevralarını tespit etmek amacıyla ayın 8'inde Sinop'tan ayrıldı.⁷⁷ Filo bir gün sonra 9 Ocak 1854'te saat 11 sularında Samsun Limanına vardı.⁷⁸ Aynı gün de Trabzon'a ulaşıldı.⁷⁹ Konvoy daha sonra 11 Ocak sabahı Batum, öğleden sonra da Şevketil'e ulaştı. Ayın 13'ünde bu konvoy Sinop'a döndü⁸⁰ ve ayın 17'sinde Boğaz'a dönmek için yola çıktılar.⁸¹

Karadeniz'de bulunan müttefik filosunun kış mevsiminin sert hava koşullarından başka karşılaştığı bir diğer problem yakıtı. Hatta Sinop'ta yakıt deposunun olmaması buradaki gemilerin Boğaz'a dönme nedeniydi. Daha önce olduğu gibi Amiral Hamelin, emri altındaki gemilerin nicelik bakımından yetersiz olmasından şikâyet etmekteydi. Eğer Boğaz'dan Sinop'a yakıt taşınması gerekirse eldeki beş adet buharlı firkateyn yeterli olmayacaktı.⁸²

⁷⁶ AMAEF, Nantes, CADN, 727, Escadre d'Evolution de La Méditerranée et la mer noire Amiral Hamelin Juillet 1853-1854, Amiral Hamelin'den Baraguey d'Hilliers'e, 30 Aralık 1853; 8 Ocak 1854. İki gün sonra Sivastopol önlerinde bir İngiliz savaş gemisi belirmişti. Tek başına hareket eden bu gemi, adeta Rusya'ya İngiltere'nin meydan okumasıydı. Droz, 1959: 25.

⁷⁷ AMAEF, Nantes, CADN, 727, Escadre d'Evolution de La Méditerranée et la mer noire Amiral Hamelin Juillet 1853-1854, Amiral Hamelin'den Baraguey d'Hilliers'e (19 Ocak 1854).

⁷⁸ AMAEF, Nantes, CADN, 727, Escadre d'Evolution de La Méditerranée et la mer noire Amiral Hamelin Juillet 1853-1854, Mogador'un Kaptanından Amiral Hamelin'e (9 Ocak 1854).

⁷⁹ Müttefik donanmasının Trabzon'a uğramasında buranın stratejik öneminin yanında şehirdeki Fransız Konsolosunun, Baraguey'den şehirde Müslümanlar ile Hristiyanlar arasındaki gerilimi azaltma fikri de etkili olmuştu. Konsolos, Baraguey'e "Bana göre bir ya da iki Fransız savaş gemisinin buraya varması çok iyi olacaktır. Bu Türklere bir mesaj olacağı gibi, Hristiyanların da morallerini yükseltecektir." şeklinde bir teklifte bulunmuştu. Bk.. Correspondance avec le poste de Trébizonde 1853-1854, No.61 (8 Aralık 1853). Konsolosun bu önerisi işe yaramıştı. Bütün halk on üç gemiden oluşan bu filonun gelişini görmek için kıyıya akın etmişti. Kendisinin tabiriyle "şehirde, uzun zamandır görünmeyen bir bayram havası vardı. Hatta bütün camilerde İngiliz ve Fransızlar için dualar edilmişti." Bk.. Correspondance avec le poste de Trébizonde 1853-1854, No.2 (11 Ocak 1854). Guérin, filonun Trabzon'a varışını 9 Ocak olarak verir. Bk.. Guérin, 1858: 58.

⁸⁰ Guérin, 1858: 58.

⁸¹ AMAEF, Nantes, CADN, 727, Escadre d'Evolution de La Méditerranée et la mer noire Amiral Hamelin Juillet 1853-1854, Amiral Hamelin'den Baraguey d'Hilliers'e, 22 Ocak 1854.

⁸² AMAEF, Nantes, CADN, 727, Escadre d'Evolution de La Méditerranée et la mer noire Amiral Hamelin Juillet 1853-1854, Harbiye Nazırı'ndan Amiral Hamelin'e, 25 Ocak 1854.

Varna civarının kontrolünü ihmal etmek istemeyen müttefikler, Boğaz'a geri dönmüş olan le Gomer, le Sané adlı Fransız gemileriyle Sampson ve Firebraud adlı İngiliz gemilerinin bu tarafa gönderilmesine karar verdiler. Fakat bu gemilerin görevi Varna ile sınırlı kalmayacaktı. 28 Ocak'ta Boğaz'dan ayrılan bu gemiler, Rumeli kıyılarından başlayarak, Varna'ya kadar ilerleyeceklerdi. Her türden bilgiyi elde edecek olan bu gemiler daha sonra Sivastopol önünde belirerek, Rusların gerçek gücü hakkında bilgi toplayacaklardı. Son olarak Kalfa limanı (Theodosie) önünde bulunacak ve sonra da Boğaz'a geri döneceklerdi.⁸³

Müttefikleri Osmanlı gemilerini korumaya ikna etmeyi başaran Bâb-ı Âlî için artık asker ve mühimmat sevkinde Rus tehlikesi neredeyse ortadan kalkmış vaziyetteydi. Bu durumdan yararlanmak isteyen Bâb-ı Âlî, Anadolu ordusu için Sinop, Trabzon ve Batum civarına asker ve kömür sevkiyatı yapmak niyetindeydi. 2 Şubat tarihinde Amiral Dundas ile Amiral Hamelin bir araya geldiler. Her iki Amiralin ortak kararı doğrultusunda on altı parçadan oluşturulması düşünülen bu konvoyun yelkenli gemilerden ziyade buharlı gemilerden oluşmasının gerektiğini ve 5.000-6.000 civarındaki Osmanlı askerinin taşınmasının ise çok zor olduğunu beyan etti.⁸⁴ Sonrasında Fransa'dan *Magellan*'ın katılacağı birer buharlı firkateyn verilmesi karar bağlandı. Bu konvoyun kumandası, Amiral Lyons'a verildi.⁸⁵ Ayın 7'sinde Boğaz'dan hareket eden ve 5 gemiden oluşan konvoy, Miralay İbrahim Beğ ile bir tabur asker, dört parça top ve başka askeri malzemeler taşımaktaydı.⁸⁶ Fırtınadan dolayı Sinop, Trabzon ve Batum'a fazla asker ve mühimmat indirilemedi. Bu arada Fransız ve İngiliz gemileri, Rusların elindeki Redout-Kale ve Poti limanlarının önüne gelerek burada keşifte bulundular. Daha sonra da diğer gemilere katılmak için buluşma noktasına gittiler ve 21 Şubat'ta konvoy, Boğaz'a döndü.⁸⁷

⁸³ AMAEF, Nantes, CADN, 727, Escadre d'Evolution de La Meditranée et la mer noire Amiral Hameline Juillet 1853-1854, Amiral Hamelin'den Baraguey d'Hilliers'e, 28 Ocak 1854; 30 Ocak 1854.

⁸⁴ AMAEF, Nantes, CADN, 727, Escadre d'Evolution de La Meditranée et la mer noire Amiral Hameline Juillet 1853-1854, Amiral Hamelin'den Baraguey d'Hilliers'e, 2 Şubat 1854.

⁸⁵ AMAEF, Nantes, CADN, 727, Escadre d'Evolution de La Meditranée et la mer noire Amiral Hameline Juillet 1853-1854, Amiral Hamelin'den Baraguey d'Hilliers'e, 3 Şubat 1854; 8 Şubat 1854.

⁸⁶ Arif Efendi: 47.

⁸⁷ AMAEF, Nantes, CADN, 727, Escadre d'Evolution de La Meditranée et la mer noire Amiral Hameline Juillet 1853-1854, Amiral Hamelin'den Baraguey d'Hilliers'e, 21 Şubat 1854.

Müttefik gemilerinin Karadeniz'e bu kadar geç girmelerinde İngiliz ve Fransız büyükelçilerinin hem Osmanlı ile hem de kendi aralarında yaşanan koordinasyon eksikliği kadar Fransız ve İngiliz hükümetlerinin bu konuda ortak bir karara varamamaları da etkili olmuştur. Burada özellikle Fransız hükümetinin bu kararı geç almasının nedenleri üzerinde duracağız. Aslında Rusya'nın Osmanlı Devleti'ne karşı agresif bir tutum sergileyeceği herkes tarafından çok iyi bilinen bir husustu. Tabii ki Fransa tarafından da Rusya'nın bu hareketleri önceden tahmin edilmişti. Fransız Büyükelçi Baraguey İstanbul'a görevlendirildiği zaman kendisine Fransa'nın Osmanlı Devleti ile olan tarihsel ilişkileri doğrultusunda izlemesi gereken politikanın kırmızıçizgilerini belirleyen bir talimatname gönderilmişti.⁸⁸ Son derece önemli olduğunu düşündüğümüz bu talimatnamede Fransa'nın Osmanlı Devleti ile ilişkilerinde Kutsal Yerler Meselesi'nin yanında Cezayir, Tunus ve Yunanistan gibi geçmişte veya o anda iki ülkenin ilişkilerinde sorunlara neden olan konular tarihsel yönleriyle ele alınmış ve yeni atanan Büyükelçi'ye nasıl davranması gerekeceği izah edilmişti. Bu talimatnamede yer alan bilgiler, bize Rusya'nın bütün Avrupa'nın gözü önünde Osmanlı Devleti'ni yok etmeye teşebbüs etmesine rağmen, Fransa'nın Karadeniz'e girme hususunda neden bu kadar ağırdan hareket ettiğini ve hangi hesaplar peşinde koştuğunu göstermesi bakımından gerçekten de oldukça değerlidir.

Bu belgeye göre; Napolyon nazarında müttefik dayanmasının Beşik'e Limanı'na demirlemesi agresif bir karaktere sahip değildi. Zaten Fransa, Osmanlı'yı Rusya'ya karşı düşmanca bir tavır takınması konusunda kıskırtma niyetinde de değildi. Fransa, Avrupa'nın çıkarları doğrultusunda Osmanlı'yı ani bir saldırıya karşı korumak amacındaydı. Fransa'nın bu politikasını Napolyon'un Çar Nikola'ya yollamış olduğu mektuptan da okuyabiliriz. Napolyon, Çar Nikola'ya Fransa'nın Osmanlı Devleti ile olan ilişkilerinden bahsederken şu ifadeleri kullanmıştı:

“...Bizim Türkiye'ye karşı yüz yüze yaptığımız davranış tamamen korumacı, ama pasif bir durumdur. Savaş için onu cesaretlendirmiyoruz.

⁸⁸ Bu talimatname için bk.. SHD, GR 1 M 1620-10, Succession de Baraguey d'Hilliers; AMAEF, Paris, 316: 163-186.

Sultana sürekli barışı ve ılımlılığı tavsiye ediyoruz ve bunun bir anlaşmaya varmanın yolu olduğuna ikna etmeye çalışıyoruz...”⁸⁹

Buraya kadar bakıldığında Sinop hadisesinden sonra Fransa'nın harekete geçmesi gerekmektedir. Fakat metnin devamında kullanılan ifadeler, Fransa için Sinop hadisesinin, harekete geçme açısından temel bir saik olmadığını göstermektedir: “Yardımlımızın karakterine gelince temelde savunma amaçlıdır ve özellikle İstanbul'u korumak istiyoruz”.⁹⁰ Görüldüğü gibi Fransa'nın çıkarları bakımından en önemli ve hassas nokta İstanbul'un güvenliğiydi. Rus ordusunun Memleketeyn'i işgal etmiş olması ya da Karadeniz'de herhangi bir Osmanlı toprağının vurulmuş olması Fransa açısından birinci derecede önemli bir gelişme değildi. Doğal olarak Fransız filosunun harekete geçmesi de yine bu çıkar ile ilişkilendirilmişti:

“Bu koy,⁹¹ bize İstanbul'a kolayca ulaşmamız ve Karadeniz'e hemen girmemiz hususlarında kolaylık sağlayacaktır. Eğer Rus filosunun Varna ya da Burgaz'a yaklaştığını veya işgal ordusunun ilerleyişini kolaylaştırmak için Sivastopol'dan ayrıldığını haber alırsanız filomuz çekinmeden harekete geçebilecektir.”

İstanbul'un güvenliğinin Osmanlı Devleti ile olan ilişkilerinde Fransa'nın en öncelikli sorunu olduğu Napolyon tarafından Çar'a yazılan mektupta açıkça dile getirilmişti:

“...Majesteleri, gücünden doğan sakinliğini gösterdi ve Türk ataklarını Asya'da olduğu gibi, Tuna nehrinin sol kolunda geri püskürtmekle yetindi. Bunu da büyük bir imparatorun saygın bir ılımlılığı ile yaptı. Savunma amaçlı yaptığını da ilan etti. Size söylemek zorundayım ki biz, buraya kadar ilgili bir seyirciydik. Fakat Sinop hadisesi bizi, kesin bir konum almamıza neden oldu. Fransa ve İngiltere Türkiye'nin güvenliği için çıkarma yapacak asker göndermeyi yararlı bulmuyordu. Onların bayrakları kara üzerinde meydana

⁸⁹ Napolyon'un Çar Nikola'ya 29 Ocak 1854'te gönderdiği mektup için bk.. Napoléon, 1854: III-VIII; Yon, 2004: 82; Türkgeldi, 1987: 329-332; De l'isere, 1858: 39-42; La France et La Russie, Question d'Orient: 11-16.

⁹⁰ “...La caractère de l'appui que nous lui prêtons est donc essentiellement défensif et c'est particulièrement Constantinople que nous voulons couvrir...”

⁹¹ Büyükdere kastedilmektedir.

gelen anlaşmazlığa dâhil olmayacaktı. Ama deniz üzerindeki durum gerçekten çok farklı. Boğazın girişinde varlığı Türkiye için yeteri kadar fazla olan ve iki devletin denizden saldırılmasına izin veremeyecekleri 3.000 savaş gereci vardı. Sinop hadisesi bizi beklenmedik biçimde yaraladı...”⁹²

Fransa kendi önceliklerine herhangi bir zarar gelmedikçe harekete geçmeyi uygun bulmamaktaydı. İstanbul’a yönelik bir tehdit olmadan Karadeniz’e girilmesi Rusya’yı provoke etmekten başka bir işe yaramayacaktı ve Fransa bundan kaçınılması hususunda son derece titiz davranmaktaydı. Ayrıca Fransa’nın çıkarları bakımından Karadeniz’in doğusu ve özellikle de Trans-Kafkasya’da yaşanan gelişmeler takip edilmekle birlikte buralar daha ziyade İngiltere’nin Hindistan politikası açısından önem taşıdığı ve dolayısıyla onların ilgi alanına girdiği için Rusya’ya karşı askeri operasyonlara girişmek son derece gereksizdi. Fransa’ya göre; zaten buralarda olup bitenler İngiltere tarafından yakından izlenmekteydi ve Rusya’nın İngiltere’nin çıkarlarını zora sokacak hamlede bulunması durumunda İngiltere gerekli müdahaleleri yapacaktı. Fransa’nın önceliği ise yine İstanbul ile bağlantılı olarak Karadeniz’in Avrupa tarafında bulunan kıyılarıydı:

“...Lakin (Osmanlı’nın) Avrupa kıyılarına gelince her şeyden önce bizi tasalandırması gerekir. Bunun Osmanlı Devleti’nin Karadeniz’de kalan toprakları için kayıtsız kalmamız gerektirdiğini söylemek istemiyorum. Aslında Ruslar, aynen Balkanlar ve Tuna’da yaşanan tehlikelerde olduğu gibi Karadeniz yoluyla İstanbul’a doğru bir kapı/giriş açabilirler. Böyle bir durumda filomuz İngiliz filosunu beklemekten harekete geçme rolünü üstlenebilir...”

Sonuç

30 Kasım 1853’te meydana gelen Sinop baskını, Fransız ve İngiliz kabinelerini derinden etkilemişti. Rusya’nın Sinop’u bombalaması, istediği zaman İstanbul’u tehdit edebileceği anlamına da gelmekteydi. Rusya, aynı zamanda Fransa ve İngiltere’ye rağmen Osmanlı Devleti ile savaşmaktan çekinmeyeceğini de herkese göstermiş olmaktadır. Sinop bas-

⁹² Bk.. Napoléon, 1854: II-VIII; Yon, 2004: 82; Türkgeldi, 1987: 329-332; De l’isere, 1858: 39-42.

kını, özellikle İngiliz kabinesinde etkili olmuş ve Palmerston düşerek yerine Aberdeen gelmişti. Bu değişiklik aynı zamanda Rusya politikasını da kökten değiştirmişti. Yeni hükümet nazarında savaş kaçınılmazdı. Fakat yine de barış için Rusya'ya son bir şans verilmesi fikri kabine tarafından uygun bulundu. Napolyon 2 Mart 1854 tarihinde Anayasanın açılışında yaptığı bir konuşmada "Hristiyanların haklarını savunmak, denizlerin özgürlüğünü sağlamak ve Akdeniz'deki haklı saygınlığımızı korumak amacıyla İstanbul'a gidiyoruz" demiştir. Milletvekilleri, savaşı finanse etmek için 250 milyonluk bir borcu oylayıp kabul ettiler. 468 milyon kazanıldığı için girişim başarılıydı. 10.000 Fransız, askere yazıldı.⁹³ 27 Şubat 1854 tarihinde Fransa ve İngiltere, altı gün içinde cevabı verilmek üzere, Rusya'ya bir ay içinde Memleketeyn'i tahliye etmesine yönelik ortak bir nota verdiler. İstanbul'da ise, Mustafa Reşid Paşa, İngiltere ve Fransa ile bir ittifak anlaşması yapılmasını gündeme getirmiş ve bunu da Fransız elçisine açıkça ifade etmişti. Lakin Fransız Hükûmetinin resmi bir tebliği olmadan Büyükelçinin böyle bir işe kalkışması mümkün değilse de Reşid Paşa'nın ısrarları ile Fransız elçisi, hükûmetiyle gizlice yazışarak onay aldı. İttifaka giden yolda önce, Fransa ve İngiltere kendi aralarında bir anlaşmaya imza attılar. Altı maddelik bu anlaşma ile Osmanlı toprak bütünlüğü korunduğu gibi, Rusya'ya karşı girişilecek olan bu savaşa isteyen her devlet dâhil olabilecekti. Bu gelişmeleri takip eden Osmanlı Hükümeti, bir anlaşmanın da kendisi ile yapılmasını arzu etmekteydi. Yapılan diplomatik görüşmeler neticesinde 22 maddelik bir ittifak anlaşmasına imza atıldı. İngiltere'yi İstanbul Büyükelçisi Lord Stratford, Fransa'yı yine İstanbul Büyükelçisi Baraquey d'Hilliers'in temsil ettiği görüşmelerde Osmanlı Devleti adına anlaşmaya Mustafa Reşid Paşa imza koydu. 12 Mart 1854 tarihinde 5 madde olarak imzalanan anlaşmanın temeli Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü korumaktı.⁹⁴

Aslında Fransız ve İngiliz gemileri Boğazlardan içeri girmişlerdi fakat 4 Ocak'a kadar Karadeniz'e açılmadılar. Aslında sorun İngiltere'nin Rusya'nın yapmış olduğu tecavüzlere izin vermemesiydi. Fransa ise biraz da istemeyerek bu ittifaka katılıyordu. Esasen

⁹³ Yon, 2004: 82.

⁹⁴ Keleş, 2009: 135-138; Driault, 1921: 174.

Fransa da İngiltere'nin tek başına Rus karşıtlığına girişmesine izin veremezdi. Savaş ilan edilmişti ama nerde yapılacaktı? Eflak-Boğdan bölgesi hem son anlaşmazlıkların gerçekleştiği yer olması hem de Rus ve Osmanlı toprakları arasında bağlantı-tampon bölge olması nedeniyle savaşıma uygundu.⁹⁵ Bu durumda en önemli şeylerden bir tanesi hiç şüphesiz Avusturya'nın takınacağı tavidir. Avusturya tarafsızlığını mı koruyacak yoksa müttefiklere mi katılacaktı? Avusturya'nın ilk adımı Prusya ile Nisan ayında bir müttefiklik anlaşması imzalamak oldu. İki devlet birbirinin toprak bütünlüğünün garantörü olacak ve Rusya'nın Balkanlar'da izleyeceği politikalara karşı beraber hareket edeceklerdi. Avusturya, Rusya'nın Eflak-Boğdan'ı boşaltması için askeri güçlerini harekete geçirdi. Rusya'nın yerini Avusturyalılar aldı. Bu yeni düzenleme diplomatik görüşmelerin merkezini Viyana olduğu bir dönemde savaşan tarafların bölünmesine neden oldu. Avusturya Hariciye Nazırı Kont Buol'un başkanlığını yaptığı Viyana Kongresi'ne Fransa, İngiltere ve Prusya devletleri iştirak etti. Osmanlı Devleti'nin yer almadığı kongrede 8 Ağustos 1854'te bir anlaşmaya varıldı. Viyana'da kabul edilen dört madde, savaş boyunca barış görüşmelerinin temel esaslarını teşkil etti. Buna göre; ilk madde Rusya, Eflâk-Boğdan ve Sırbistan üzerindeki himaye hakkı iddialarından vazgeçmesini, bu bölgelerin imtiyazlarının Osmanlı Devleti ile yapılacak olan bir anlaşma ile Avrupalı devletlerin müşterek garantisine altına alınmasını öngörmekteydi. İkinci madde, 1815 Viyana Kongresi'nde alınan kararlar çerçevesinde Tuna'da serbest ticari geçişin sağlanması ile alakalıydı. Üçüncü madde, Rusya'nın lehine olan 1841 Boğazlar sözleşmesinin yeniden ele alınarak, boğazlardan geçiş Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğü ekseninde ve Avrupa uyumuna göre düzenlenmesi koşulunu ele almaktaydı. Kongrede ele alınan son madde ise; Osmanlı imparatorluğundaki Hristiyanların durumu üzerinedir. Rusya, Ortodoks hamiliğinden vazgeçecek ve bunun yerine müşterek bir düzenleme getirilecekti.⁹⁶ Rusya, Avrupalı devletler tarafından kendisine sunulan bu önerileri reddedince eylül ayında müttefikler Kırım'a asker çıkarttı. Böylece, savaşın yayıldığı alan Rumeli ve

⁹⁵ Albrecht-Carrié, 1958: 89.

⁹⁶ Albrecht-Carrié, 1958: 90; Keleş, 2009: 160; Vak'a-Nüvis Ahmed Lütfi Efendi, 9: 227-229; Türkgeldi, 1987: 41-43; Jomini, 1874: 42-43; Yeniçeri, 2002: 840-858.

⁹⁷ Uçarol, 2000: 201; Baltalı, 1973: 10-11.

Doğu Anadolu'dan Kırım ve Baltık Denizi'ne doğru genişlemiş oldu.⁹⁷

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

BOA (Başkanlık Osmanlı Arşivi)

A.AMD 50/40, (27 Ra 1270/28 Aralık 1853).

HR.SYS 903-2 (12 Aralık 1853).

HR.SYS.905-1, Lef 35, (23 M 1270/26 Ekim 1853).

HR.SYS.905-1, Lef 97, (11 Ca 1270/9 Şubat 1854).

HR.SYS.905-1, Lef 98, (11 Ca 1270/9 Şubat 1854).

HR.SYS.905-1, Lef 103, (18 Ca 1270/16 Şubat 1854).

HR.SYS.905-1, Lef 104, (21 Ca 1270/19 Şubat 1854)

HR.SYS.905-1, Lef 105, (22 Ca 1270/20 Şubat 1854).

AMAEF (Archives du ministère des Affaires étrangères français-Fransız Dışişleri Bakanlığı Arşivi)

Paris (La Courneuve)

Affaires politiques-Affaires politiques jusqu'en 1896, CPT, No: 317

Nantes, Centre des Archives diplomatiques de Nantes (CADN)

Correspondance Consulaire: Trébizonde (1803-1914): No: 7 (1853-1856).

Ambassade de France à Constantinople Série E

No: 727, Escadre d'Evolution de La Meditaranée et la mer noire Amiral Hameline Juillet 1853-1854.

Centre d'archives du ministère de la défense, le service historique de la défense (SHD) Mémoires: GR 1 M 1620

Fransız Gazeteleri

Journal des Débats Politiques et Littéraires, La Presse, Le bulletin d'Odessa, Le Constitutionnel, Le Siècle

Osmanlı Tarihleri

Vak'anüvis Ahmed Lütfî Efendi Tarihi (1984), 9, (M. Münir Aktepe Haz.), İstanbul: İÜEF Yayınları, 1984.

Arif Efendi, *1270 Rus Seferi*, Marmara Üniversitesi Kütüphanesi, No.11.

Araştırma Eserleri

Abbott, John S. C. (1868), *The History of Napoleon III Emperor of the French*, Boston: B.B. Russell.

Albrecht-Carrié, René (1973), *A diplomatic history of Europe since the Congress of Vienna*, New York: Harper.

Anderson, Matthew Smith (2000), *Doğu Sorunu 1774-1923 Uluslararası İlişkiler Üzerine Bir İnceleme*, (Çev. İdil Eser), İstanbul: YKY.

Baltalı, Kemal (1973), *1856-1871 Yılları Arasında Karadeniz'in Tarafsızlığı Sorunu*, Ankara: Elif Matbaacılık.

Bazancourt, César Lecat (1856), *La marine française dans la Mer noire et la Baltique : chroniques maritimes de la guerre d'Orient*, Paris: Amyot.

Besbelli, Saim (1977), *1853-1856 Osmanlı-Rus ve Kırım Savaşı Deniz Harekâtı*, Ankara: Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Başkanlığı.

De la Gorce, Pierre (1908), *Histoire du Second Empire*, Paris: Librairie Plon.

De l'isere, Eugene Pick (1858), *Les Fastes de la Grand Armée d'Orient, Histoire, Politique, Militaire et Maritime des Campagnes de Crimée et de la Baltique*, Paris: Libr. napoléonienne des arts et de l'industrie.

Driault, Édouard (1921), *La question d'Orient depuis ses origines jusqu'à la paix de Sèvres (1920)*, Paris: 8. éd. entièrement refondue.

Droz, Jacques (1959), *Histoire Diplomatique de 1648 à 1919*, Paris: Dalloz.

Guérin, Léon (1858), *Histoire de la Dernière Guerre de Russie (1853-1856)*, 1, Paris: Dufour, Mulat et Boulanger.

Keleş, Erdoğan, (2009), *Osmanlı, İngiltere ve Fransa İlişkileri Bağlamında Kırım Savaşı*, Yayınlanmamış

Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kinglake, Alexandre William (1864), *L'invasion de la Crimée*, (Çev. Theodore Karcher), Bruxelles: In vente chez tous les libraires.

Klapka, Georges (1855), *La Guerre d'Orient en 1853-1854 jusqu'à la fin de juillet*, Genève: Lib. Etrangère de Lauffer et C.

La France et La Russie, Question d'Orient (1854), Paris: Librairie nouvelle.

Monnier, Luc (1977), *Etude sur les origines de la Guerre de Crimée*, Genève: Libraire Droz.

Napoléon, Charles Louis (1854), *Lettre de l'Empereur Napoléon à l'Empereur de Russie et documents Français relatifs aux affaires d'Orient*, Paris: Typographie Panckoucke.

Örenç, Ali Fuat (2007), "Kırım Harbi Deniz Savaşları", *Savaştan Barışa: 150. Yıldönümünde Kırım Savaşı ve Paris Anlaşması (22-23 Mayıs 2006) Bildiriler*, 19-44, İstanbul: İÜFTAM Yayınları.

Özcan, Besim (1999), "Kırım Savaşı (1853-1856)" Güler Eren (Ed.), *Osmanlı, içinde*, 2, (97-112), Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Özcan, Besim (2008), *Sinop Deniz Felâketi (30 Kasım 1853)*, Deniz Basımevi Müdürlüğü, İstanbul.

Paixhans, Henri Joseph (21.02.1854), "Observations sur l'Incendie, dans la Mer Noire, des Bâtiments Turcs par les Flottes Russes", *Le Moniteur d'Universelle*.

Simpson, Frederick Arthur (1923), *Louis Napoleon and the Recovery of France (1848-1856)*, London: Longmans, Green.

Sondhaus, Lawrence (2001), *Naval Warfare, 1815-1914*, Londra ve New York: Routledge.

Taylor, A.J.P. (1954), *The Struggle for Mastery in Europe 1848-1918*, London: Oxford University Press.

Temperley, Harold (1936), *England and the Near East the Crimea*, London ve New York ve Toronto: Longmans, Green.

Thouvenel, Louis (1891), *Nicolas Ier et Napoléon III, les préliminaires de la guerre de Crimée, 1852-1854*,

SİNOP BASKINININ FRANSIZ KAMUOYUNA YANSIMALARI ve FRANSIZ FİLOSUNUN KARADENİZ'E GİRİŞİ (1853-1854)

Özet: 1853-1856 Kırım Savaşı'nın en kritik hadisesi, Rusların Karadeniz'deki Osmanlı filosunu Sinop civarında yok etmeleridir. Bu hadise, Rusya'nın henüz başlayan savaşı Karadeniz üzerinden kısa sürede bitirebilecek gücünün olduğunu göstermesi açısından önemliydi. Bu sebeple uzun süredir, diplomatik hamlelerle savaşa girmekten imtina eden Fransızlar ve İngilizler hiç tereddüt etmeden Rusya'ya savaş açmışlardır. Bu makalenin odak noktası; Sinop baskınının Fransız kamuoyunda yaptığı etki ve Fransız donanmasının Karadeniz'e girişidir. Rusya'nın Osmanlı topraklarına karadan saldırması kabul edilebilir bir hareket olarak görülmüşken denizden yapılan bu saldırı ise Fransız kamuoyunda paniğe sebep olmuştur. Napolyon Bonapart'ın Rusya'daki hezimetini asla unutmayan ve Rusya ile yapılacak olan bir savaşa bu hadisenin bir intikamı olarak bakan Fransız gazeteleri, III. Napolyon'u savaşa davet etmekten çekinmemişlerdir. Bu amacın da etkisiyle Karadeniz'e giren Fransız filosunun misyonu ve Sinop baskınına dair gözlemleri, hadisenin daha geniş bir perspektiften ele alınması ve anlaşılması açısından elzemdir. Dolayısıyla makalede Fransız filosunun Karadeniz'deki faaliyeti ve gözlemlerine de yer verilmiştir. Çalışmanın ana kaynaklarını, Fransız gazeteleri ve Fransız arşiv belgeleri oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Fransa, Sinop Baskını, Kamuoyu

REFLECTIONS on the FRENCH PUBLIC OPINION about BATTLE of SINOP and ENTRY of the FRENCH FLOTILLA into the BLACK SEA (1853-1854)

Abstract: Destruction of the Ottoman fleet in Black Sea around Sinop is the most critical incident of the Crimean War (1853-1856). This incident had a very remarkable importance, in terms of showing that in a short time, Russia through the Black Sea, had the power to end the war that had just begun. For this reason, the French and the British, which abstained from entering the war with some diplomatic moves, waged war on Russia without any hesitation. The focal point of this article is; the impact of the Sinop Incident on French public opinion and the entry of the French navy into the Black Sea. While Russia's attack on the Ottomans from the land was considered an acceptable action, this attack from the sea caused a panic in French public opinion. French people never forgot Napoleon Bonaparte's fiasco in Russia and French newspapers regarded this war as a revenge for the lost war in 1812 so they did not hesitate to invite Napoleon III. to war. Thus, the mission of the French fleet entering the Black Sea and its observations of the Sinopean incident are very essential in terms of understanding the issue and approaching from a

broader perspective. Therefore, the activities and observations of the French fleet in the Black Sea were also included this article. The main sources of the work are French newspapers and French archival documents.

Key Words: Ottoman, France, Battle of Sinop, Public Opinion